

שבע רב

גיליון תודשי מתורתו
של הרב עדין
אבן-ישראל שטיינזלץ

* * *

גיליון כסלו תשפ"ה



הקדמה

הגיליון שלפניכם מכיל בתוכו שיחות, מאמרים והתוועדויות לימים המאירים של חודש כסלו - י"ט כסלו וחג החנוכה.

אצל הרב עדין י"ט כסלו הוא יום שמכיל בתוכו את תמצית החסידות. חסידות היא עולם ומלואו, חסידות היא תורה, חסידות היא דרך חיים ודרך עבודה, חסידות היא אורחות חיים וסגנון יחודי, אבל מעבר לכל זה, אומר הרב עדין, החסידות היא הנקודה שבה אדם מישראל מגיע למסקנה שהקב"ה באמת נוגע לו, שהתורה והמצוות באמת נוגעים לו.

ההגדרה הזו עשויה להיראות פשוטה או פשטנית אך לאמיתו של דבר יש בה עומק לפנים מעומק. חסידות עומדת על מעורבות, על כך שאני נפשי וגופי, נשאבים פנימה לקלחת הדתית. החסידות עומדת על החריגה המתמדת, הניסיון המתמיד של אדם שבאמת רוצה להידיבק בקב"ה לצאת מן הכבלים. במובן הזה החסיד איננו זה שהגיע בהכרח למדרגות גבוהות בעבודתו, החסיד הוא זה שלא משנה היכן הוא נמצא - לא מוותר על רצונו להיות קשור לקב"ה, החסיד הוא זה שבחוצפה מסויימת מחליט שדבקות בקב"ה היא היעד של חייו. מנקודת השיתין הזו עלה ופרח האילן החסידי ההסטורי שמפירותיו אנו אוכלים עד היום ומן הנקודה הזו גם יצמח, אי"ה, האילן החסידי של ההווה ושל העתיד, האילן החסידי שאותו חלם הרב עדין לייסד ולבסס. בשער י"ט כסלו תוכלו למצוא גיצים מן הבערה החסידית של הרב עדין, גיצים שכוחם יפה להכניס אדם בשערי החסידות, אם הוא מטה להם אוזן.

הקו הזה של הרב עדין שמעלה על נס את האכפתיות, את הנקודה שבה האדם מחליט להילחם על מה שעד עתה היה רק הרגל או שגרה, הקו הזה מקבל ביטוי מיוחד דווקא בחג החנוכה. הרב היה מתאר תמיד את מאורעות חנוכה כרנסאנס יהודי, כהחלטה פנימית של יהודים לאחוז בנקודת יהדותם ולהפוך אותה לדבר שמוכנים להילחם עבורו, לחיות עבורו ולמות עבורו. המעבר הזה מייצר שינוי פאזה, מהפיכה גמורה בחיי היהודי ובחיי היהדות. חג החנוכה, אומר הרב עדין, הוא החג שבו התאהבנו

מחדש בקב"ה, ההתאהבות הזו יצרה אור חדש בעולם ואת האור הזה אנחנו חוגגים בחנוכה.

מפעם לפעם בחייו של אדם ובחייה של אומה ישנם זמנים שבהם נדרשים לבחור מחדש, להחליט שזה באמת מעניין אותנו, שזה נוגע לנו עד העצם ובכל פעם שאנו עושים זאת - אור חדש מתגלה, תורה חדשה, דרך חדשה שכבר הלכו בה אבותינו ועדיין היא חדשה לגמרי.

זו הבחירה שהרב עדין דיבר עליה בהקשרים כל כך רבים, הבחירה של נער להיות חסיד והבחירה של יהודי ברוסיה להישאר יהודי, הבחירה של דתיים לעבוד את ה' והבחירה של החברה היהודית להתעקש על הייחוד היהודי. זו התמצית ואיך זיל גמור.

חודש טוב! לשנה טובה בדרכי החסידות תכתבו ותחתמו! חג חנוכה שמח ומאיר. שנבחר להיות יהודים, שנבחר להיות חסידים ושהקב"ה יבחר בנו ויביא לנו ישועה גדולה בימים ההם בזמן הזה.

לחיים!

המערכת: יאיר שוורצפוקס ואהרן בילט

השתתפו בהפקת הגיליון: יהודית שבתא, נתנאל איתי, נתנאל מייזליש, מנחם מענדל רוטרמן
להרשמה והצטרפות להפצת הגיליון ולתרומות ניתן לפנות למספר: 054-301-6657

TalmideiHarav@gmail.com

עיצוב גרפי: עיצובי שיר' 052-8954475



בהודיה לקב"ה שעשה לי נס וישועה לפני שנה בבחינת "זוקף כפופים" כפשוטו.

בתודה עצומה לאבי מורי אליהו בן ארלט והוואי ורייזי ברוך המלאכים.

לרפואת כל הפצועים במלחמה ולהצלחת החיילים.

ולזכר הקדושים משה ואליעד אוחיון הי"ד -

"תורה ציוה לנו משה". שנזכה ללמוד גם עבורם

תוכן עניינים

6.....ההארה של כסלו - שיחה על מהות החודש

י"ט כסלו - ראש השנה לחסידות

15.....ציור של חסיד - התוועדות י"ט כסלו

25.....לרצות להיות חסיד - קטע מהתוועדות

30.....עקרונות החסידות - מתוך מאמר

33.....רשות היחיד - קטעי יומן

חנוכה

35.....שומר ישראל - ברכה לחנוכה תשס"ו

36.....חנוכה - להתאהב בקדוש ברוך הוא, שיחה בישיבת תקוע

40.....האש שלנו: ליקוט חנוכה

48.....בנוסח: "נר ה' - האדם האור והאש במחשבת החסידות", ראיון

ההארה של כסלו

שיחה בישיבת תקוע על מהות הזמנים וחודש כסלו, י"ז כסלו תשס"ד

עושים מפת זמן כמו שעושים מפת שטח, היא הייתה פועלת עלינו אחרת. במפת שטח אני יודע שיש הבדל בין שטח אחד לשני. לא כל אלף מטר שווים, זה תלוי מה יש בתוכם. לפעמים הם שטוחים ושווים אחד לשני, ולפעמים יש בהם דברים שונים. לעומת זאת, בצורה שבה השעון מסמן לנו את הזמן, הוא נראה לנו מאוד חד-גוני.

מישהו פה למד פעם עירובין? מספרים שבאיזה מקום תיירות מפורסם בחוץ לארץ, מישהו כתב גרפיטי גדול בעברית: "סנוב, באילת כבר היית?". אפשר לשאול אותה שאלה מישהו שיושב ולומד כל מיני דברים - לתלות שלט כזה: "בגמרא הזאת כבר היית?" ר' נחמן דיבר על זה (שיחות הר"ן יז), על 'הגאוגרפיה של התורה', זו גם כן גאוגרפיה... הוא אמר שבתור תייר אתה צריך להיות בכל מיני ארצות; יכול להיות שאתה לא גר בדרך קבע בכל הארצות הללו, אבל בתור תייר אז היו שואלים אותך: בארץ זו כבר היית, בארץ זו כבר היית? בגמרא פלונית היית? בתוספתא כבר היית? בספרא כבר היית? בגאוגרפיה אנחנו מכירים את העניין

הגיאוגרפיה של הזמן

אני לא רוצה להתעסק בחנוכה אלא בחודש שלנו. אמנם, כמו כל החודשים, יש איזה קשר - מופיע בספר עזרא שבכ"ד בכסלו גמרו חלק מהבניין של בית המקדש, ועשו חנוכה. יכול להיות שבגלל זה החשמונאים עשו את החנוכה שלהם בכ"ה, כדי להראות שזה איזשהו המשך.

אנחנו אומרים שיש 'ראש חודש'. יצא לי לא מזמן להסביר, שההבדל בין המונח 'ראש חודש' ל'ראשון לחודש' הוא ש'ראשון' זה עניין של מספר, אחרי ראשון מגיעים שני ושלישי. 'ראש חודש' זה מונח מסוג אחר - אף על פי שיש לו את המשמעות של 'התחלה', יש לו גם משמעות נוספת. ראש זה לא כמו ראשון, לביטוי ראש יש משמעות. ההנחה היא שלכל יצור יש ראש, אז גם לחודש יש ראש. לשנה יש ראש גדול, ולחודש יש ראש קטן, אבל הראש הזה הוא גם כן ראש. זה אומר בעצם דבר שדיברתי עליו כבר - בצורה אחרת ובאופן אחר - על השוני בין הזמנים. יכול להיות שאם היינו



של שעות היום. כתוב בספרים שלכל שעה של היום יש צירוף משלה לשם הוי"ה. בלילה יש גם 12 שעות, שהם חצי מהצירופים האפשריים של שם אדנות. יש סיפור על בעל התניא, שהיו שואלים אותו בבית הסוהר מה השעה, והוא תמיד אמר מה השעה, למרות שלא היה לו שעון.. איך הוא ידע את זה? מפני שלכל שעה יש אופי אחר, מי שמרגיש את זה יודע שעכשיו זה הצירוף של ה-ה-ו-י, אז הוא לא יכול לטעות בשעה...

לכל פיסה של זמן יש הגדרה מיוחדת, והפיסה הזו של זמן לא זהה לשעה אחרת ביום אחר. כשמודדים שטחים, בונים מערכת קואורדינטות בשביל למדוד את השטח, ואז לכל שטח במפה יש הגדרה אחרת. אפשר לראות את זה בירושלים, איך מסמנים את הנקודות שהן נקודות הציון. אפשר ללכת ופתאום לראות שבכביש או במדרכה יש עיגול קטן של מתכת, שהיה נקודת ציון של מדידה, כדי שאם יצטרכו לעשות מדידה אחרת, ידעו איפה שמו את מוט המדידה הראשוני. אם למקומות לא היה שם, אז אי אפשר היה אף פעם למדוד שום מקום כדבעי, כל מדידה הייתה צריכה להיעשות מחדש.

באופן הזה, יש גם מערכת קואורדינטות של זמן, שאפשר להגדיר אותה. אומרים שבסיכומו של דבר, כל שנה היא מערכת קואורדינטות אחרת, לכל שנה יש שם אחר. לא תמיד אנחנו יודעים את השם שלה, אבל השנה היא לא רק חלק

של השוני שיש בין כל שטח לשטח. כשהזכרתי את מסכת עירובין זה היה בשביל לומר שכשמודדים את התחומין מגלים מפעם לפעם שלא תמיד הגיאוגרפיה נותנת לעשות את זה. כאשר אני רוצה למשל למדוד תחום שבת במישור אין לי בעיה, אני מודד קווים ישירים. כאשר אני מנסה למצוא מהו תחום שבת של מקום יותר מורכב, אז מסתבר שזו בעיה. יש דיון שלם על איך 'מקדרים בהרים'. זה מין שיטה למדוד שטח כאשר אני לא יכול למדוד אותו אם אני מושך קו ישר.

בתחום של שטח, אני יודע שיש לי את התופעות הללו. כאשר מדברים על 'ראש חודש', אומרים בעצם שלזמן יש גם כן גיאוגרפיה משלו, והגיאוגרפיה של הזמן היא משמעותית. כל זמן הוא זמן בפני עצמו, ובעצם לכל קטע של זמן יש גם הגדרות לעצמו. כשבן-אדם נופל למדבר הוא יודע שהוא במדבר; כשבן אדם נופל לים, אז הוא יודע שהוא נמצא במים. בזמן, לא תמיד המידות הללו הן משמעותיות, ולא כל אחד מרגיש אותן, אבל באופן כללי אומרים שלכל מידת זמן יש הגדרה; ולא רק למידות זמן ארוכות, אלא גם למידות זמן קצרות. את שם הוי"ה אפשר לצרף ב-12 צירופים שונים. יש סידורים שכתוב בהם לכל ראש חודש מהו הצירוף של החודש הזה - בכל חודש יש צירוף אחר של שם הוי"ה, ויש לצירופים האלה גם פסוקים, שמרמזים על כל אחד מהצירופים הללו. באופן הזה, כמו שיש צירופי הוי"ה בחודשים, יש גם צירופים

הימים האלה נזכרים ונעשים

אם היו עושים באמת מפה, אז במפה הזו חודש תשרי היה צריך להיות בנוי כמו הרי ההימלאיה: הרים שכל אחד מהם יותר גבוה מהשני. יש חודשים כמו חודש מרחשוון, שהוא חודש שבנוי כמו הולנד.. תשעה באב זה סוג של בקע, זה השבר הסורי-אפריקאי, שבר גדול. זה כולל גם את העניין של "הימים האלה נזכרים ונעשים" - אם יש לנו שם נקודת שבר, זה אומר שהיום והסביבה שלו הם לא יציבים. זה כמו מקומות שנמצאים על קו שבר גיאוגרפי, מקומות מסוכנים, שיש בהם רעידות אדמה, יש בהם הרי געש. אני צריך להביא בחשבון שיכול לקרות שם משהו. לכן אמרו לגבי תשעת הימים לא להיכנס לשום דבר שיש בו סכנה. מדוע? כי זה זמן מסוכן, זה זמן של שבר, ותמיד יכולה להיות שם איזושהי התפרצות. תשעה באב למשל זה יום כזה שהוכפלו בו צרות, כי הזמן הזה הוא זמן של שבר, זמן של סכנה. כשמשהו צריך לקרות הוא קורה בדיוק באזור הזה. לאיך גיסא, כשיש איזה זמן של ישועה, של נחמה - העניין הזה חוזר ועולה בשנה הבאה, אם זה היה מאורע אמיתי.

כתוב שכשהיו הניסים של חנוכה, "לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים" (שבת כא:). בעל חידושי הרי"ם שאל: למה הם לא קבעו את חג החנוכה באותה שנה? למה "לשנה אחרת"? והוא אמר שהשאלה הייתה: האם זה באמת היה יום

ממערך של 6,000 שנים או של 1,000 שנים, ובמערך הזה היא עומדת בנקודה מסוימת - בדרך כלל הניחו שהמערכות של השנים, כשמדובר על אלפים, אז הן מערכות יחסית פשוטות. אלף השנים הראשונות הן חסד, מאה השנים הראשונות יהיו חכמה שבחסד, אחר כך



**לכל חודש יש אופי
אחר. הצירוף של שם
הוי"ה הוא צירוף שהוא
כללי, כמו צבע. החודש
הזה צבוע כך והחודש
הזה צבוע כך.**



בינה שבחסד, וכך הלאה; וזה הולך עד לפרטים, בתוך כל שנה, בתוך כל עשור, ואני יכול לפי זה לתת לשנה את הסימון המדויק בתוך מערכת הקואורדינטות, ובאיזה אופן להגדיר איזה מין שנה זאת: שנה כזו, שנה אחרת - בתוך אלה אנחנו מדברים על 'ראש חודש' - פירוש של דבר: שלכל חודש יש אופי אחר. הצירוף של שם הוי"ה הוא צירוף שהוא כללי, כמו צבע. החודש הזה צבוע כך והחודש הזה צבוע כך.



מאורע, ואם אני ארשום אותו ביומן אז אני אזכור אותו... סיפרו לי כמה אנשים, חסידים, שבשבילם היום שהם פגשו את הרבי היה בשבילם קו פרשת מים, ואת היום הזה הם זוכרים. יכול להיות שאדם לא זוכר את יום ההולדת של עצמו, ולא דברים אחרים, אבל את זה הוא זוכר. מדוע? מפני שזו הייתה מין לידה חדשה. ויש אנשים שעברו מאורע כזה והוא לא השאיר אצלם את הקו הזה.

כל זה בשביל לומר איך נוצרות בליטות בתוך הזמן, איך זמן מקבל את הגיאוגרפיה שלו. הגיאוגרפיה של הזמן נעשית בכל פעם באופן אחר. לפעמים יש מהומה גדולה והמהומה הגדולה הזו לא נגמרת בשום דבר מיוחד. סיפר לי פעם רופא שיניים שבתוך השיניים של בני אדם נרשמים מאורעות החיים שלהם. זה כמו, להבדיל, בעץ, שיש לו טבעות, וכשיש שנת בצורת, אפשר לראות את זה על הטבעת של העץ, זו טבעת ממין אחר. אז העץ רושם שהשנה הזו לא הייתה שנה טובה. לפעמים יש לו שנת ברכה, ורואים טבעת אחרת. למשל, הוא אמר לי שיש קו אחד שנמצא אצל כל בני האדם בתוך השיניים, וזה תאריך הלידה. קו הלידה. מתברר כנראה שזו אחת הטראומות הכי קשות שיש לבן אדם, אולי הקשה ביותר, והיא תמיד נרשמת, נרשמת בשיניים שלו. ואפשר לעשות חישוב בן כמה הוא אם בודקים את השן בקו הזה של הלידה. מדוע? לא פלא, אם חושבים על זה. השיניים נמצאות, הן עוד לא גדלו אבל הן נמצאות

מיוחד, זמן שיש בו משהו אחר, או שזה היה נקודה שאירעה באיזו תקופה בזמן שלה, אבל היא לא נכנסת לתוך שטף הזמן הקבוע? והם רצו לראות: אם בשנה האחרת תהיה להם הארת הנפש, אז זה סימן שזה חג. אם בשנה האחרת לא תהיה הארת הנפש, יתברר למפרע שזה לא היה חג. זה לא אומר שזה לא היה מאורע: זה היה מאורע, אבל השאלה היא באיזו מידה זה היה חג.

יש דברים שנוצרים בתוך הזמן; קורה, אפילו בימים שלנו, שהר צומח, הר חדש שלא היה. הר געש. היה מקום שלא היה בו שום דבר, ואחרי שלושה חודשים יש שם הר. יש מקומות שהיה נהר והפסיק להיות נהר, ולהפך. אותם הדברים קורים בתוך הזמן - יש מאורעות שנחרטו בתוך הזמן.

אגב, קורה גם שיש מאורעות פרטיים כאלה; שלבן אדם יש תאריך שהוא תאריך שקובע את המהות שלו. ובכל פעם שהוא מגיע, הוא תאריך משמעותי. זה תלוי הרבה פעמים לפי האדם, ולפי איך שהוא מגיב. לפעמים בן אדם מסתכל על החיים שלו, ויש תאריך שיכול להיות שבאופן פורמלי לא היה חשוב, אבל בחיים שלו זה היה סוג של נקודת מעבר, זה זמן אחר. הוא יכול להיות זמן של שמחה או זמן של עצב, אבל זה זמן אחר, ובכל פעם שהוא חוזר אלי אני מרגיש אותו. יש דברים אחרים שהם חשובים באופן אובייקטיבי, אבל בשבילי זה לא משמעותי. אני יודע שהיה



ונשאר עליהן סימן. אם הוא יגדל וישבור רגל, זה גם יעשה סימן. אם הוא יגדל ולא יעבור שום דבר, יכול להיות שזה יהיה חלק, בלי שום סימנים אחרים. אותו דבר לגבי הזמן. יש מאורעות שעושים רישום קבוע בתוך הזמן. זה היה מאורע אמיתי, מאורע חשוב, מאורע משמעותי, והוא נשאר בתוך הזמן; ויש מאורעות אחרים שהם לא כל כך חשובים.

כשאנחנו אומרים שיש 'חודש', ו'ראש חודש' - זה אומר שלכל חודש יש אופי. יש כאלה שיש להם גיאוגרפיה עתיקה, יש חודשים שהגיאוגרפיה שלהם היא גיאוגרפיה של התורה בעצמה, של המאורעות המשמעותיים שנקבעים: "אלה הם מועדי"; והמועדים האלה הם הימים שיוצרים את החודש - חודש ניסן וחודש סיון וחודש תשרי הם מיוחדים מפני שיש בהם את הימים הללו. יש לנו חודשים שיש בהם גיאוגרפיה יותר חדשה. יש חודשים שבזמן משה רבנו היו שטוחים, ובינתיים צמחו שם הרים, ולהפך: היו ימים שהיו שטוחים וצמחו בהם אסונות, והימים האלה לפעמים הם נזכרים ונעשים - אחדים מהם למאות שנים: יש יום, והיום הזה נעשה זיכרון, והוא שינה את החודש, החודש הזה נהיה אחר.

ברור לנו שיש לחודשים אופי. יש חודשים של ניסים ויש חודשים פשוטים, יש חודשים שיש עליהם איזה צל של מרה שחורה, ויש חודשים אחרים שיש להם אופי משלהם. לחודש אלול יש אופי

משלו. האם כולם מרגישים את האופי? כנראה לא תמיד, וזה אולי חיסרון - מפני שהיו אומרים שבחודש אלול אפילו הדגים במים רועדים, וכשאני מסתכל היום בחודש אלול על בתי הכנסת - לא על הדגים במים - אני לא רואה שבתי הכנסת רועדים...

מרחשוון וכסלו - שמעון ולוי

חודש כסלו זה חודש עם פוטנציאל; וזה כנראה קודם לחנוכה. הפוטנציאל שלו הוא בסך הכל יותר שמח מאשר לחודש מרחשוון. חודש מרחשוון, יש בו כמה יארצייטים, והוא עדיין נשאר חודש שטוח כזה. היה מי שאמר שזה החודש היחיד שמחכה שאולי יהיה בו איזה חג, ולכן את חנוכת הבית השלישי ישימו במרחשוון, ואז החודש הזה יקבל אופי חדש. לא הייתי רוצה לחכות כל כך הרבה זמן... לעומת זאת, חודש כסלו קיבל - אולי בגלל חנוכה, ואולי בגלל דברים אחרים - כל מיני דברים.

אם הייתי רוצה לעשות צירוף בין החודשים האלה הייתי אומר שחודש מרחשוון וחודש כסלו הם חודשים שדומים מהרבה בחינות. לא רק מצד דיני תורה שיש בהם, ששניהם חודשים ריקים - הם דומים גם מהבחינה של לוח השנה: הם החודשים שעושים את לוח השנה העברי כל כך מסובך, מפני שהם שני החודשים היחידים שמשנים את הגודל שלהם. לכל החודשים האחרים



יש שופטים שלא כתוב עליהם מאיזה שבט הם, אבל אפשר לדעת לפי המקום. משבט שמעון אני לא מכיר שופט, אולי יש. לעומת זאת, שבט לוי צמח ועלה במדרגה, ונהיה משהו אחר לגמרי: שבט מיוחס וקדוש.

מבחינה זו, מרחשוון וכסלו הם כמו שמעון ולוי: הם תאומים, הם דומים אחד לשני, הם מתחילים באותו מישור, אלא שאחד מהם במשך הדורות הלך ונתעלה. אגב, הרמב"ן כותב על ברכת משה ללוויים - "מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומו" (דברים לגיא) - שזו נבואה על המכבים; הוא מתייחס למכבים ואומר שזה היה מלחמה של הכהנים, הם היו המנהיגים ושירי הצבא, ולכן הפסוק הזה נאמר על המלחמה הזו של בני לוי, של הכהנים. זו הברכה שמשה רבינו בירך אותם, לפי זה זוהי ברכה עד אחרית הימים, עד החג האחרון, מפני שחנוכה הוא החג האחרון של ישראל, והוא כבר נרמז בתורה בברכה הזו לכהנים.

חודש כסלו כאילו שינה את מקומו במפה, כמו שבט לוי שינה את מקומו במפה של השבטים. יש ליעקב כל מיני בנים. ראובן, הבכור שלו, שקיבל סטירה. יהודה, שהוא "גבר מאחיו", ונעשה שבט ראשי. יוסף, שהוא הבן הקטן, והבנים שלו חשובים. יש עוד ילדים סתם, ויש בני השפחות, ונראה שאלה שממש קיבלו על הראש, הם צריכים להיות בסוף - שמעון ולוי הם אלה ששום דבר טוב לא נאמר עליהם, יעקב לא אומר עליהם שום

יש מספר ימים קבוע: 29 יום או 30 יום - חוץ מאשר חשוון וכסלו; שניהם חודשים שיכולים להיות או בני כ"ט או בני ל', וזה משנה ומסבך את הלוח. מה קורה כשמישהו נולד בל' מרחשוון או בל' כסלו? בשנה הבאה יום ההולדת שלו לא קיים בכלל.. זה בעיה של בר מצוות ושל יארצייטים בימים האלה. מצד זה הם זוג חודשים שהרבה פעמים הולכים יחד.

את החודשים גם מייחסים לשבטים. לכל שבט יש, באיזו מידה, חודש כנגדו. הייתי אומר שלגבי השבטים מרחשוון וכסלו הם זוג בדיוק כמו שמעון ולוי: שני אחים, שהולכים כל הזמן יחד, והם צריכים להיות די דומים אחד לשני. כשאבא שלהם נותן להם סטירת לחי, הוא נותן אותה לשניהם בבת אחת: "שמעון ולוי אחים" (בראשית מט,ה). שמעון ולוי הם אנשים קשים, אנשים שבעצם שייכים למידת הדין, שעשו כל מיני דברים, בשכם ובעוד מקומות. מדברים על כך ש'שמעון ולוי אחים', והם ממשיכים ככה הרבה שנים, ואז קורה איזה שינוי: שמעון נשאר שמעון, ולוי עולה בדרגה. לוי הפסיק להיות הבן זוג של שמעון. הם מתחילים באותה נקודה, אבל לא ממשיכים באותה נקודה. לוי קיבל מין גילוי, הוא הפסיק להיות כמו שמעון.

מה נהיה משמעון? בדברי הימים כתוב עליהם שהם עשו מלחמה עם הערבים ונצחו, הם יושבים בנגב, אבל זה שבט שנשאר כמעט בלי שום דבר. על כל השבטים כתוב שהם הוציאו שופטים, אני לא יודע איזה שופט יש משמעון.



דבר טוב... לראובן הוא לפחות אומר: "היית יכול להיות, אבל לא יצא ממך, היה לך פרוטקציה, אתה פספסת את הפרוטקציה". לשמעון ולוי הוא לא אומר את זה, הוא סתם זורק אותם החוצה - ובסוף נוצר שינוי: שמעון נשאר שמעון, ולוי השתנה.

חודש של הארה

כמו ששבט לוי שינה את המהות שלו, והפך להיות ממקולל למבורך, כך קרה לחודש כסלו. חודש כסלו היה קודם כמו חודש מרחשון, חודש ריק בלי שום משמעותיות. ואז חודש כסלו קיבל עילוי, ומאז נעשה חודש שמח כולו (ואני לא מדבר רק על חגי חב"ד...), לא רק בגלל שבקצהו יש לוי משימחה, אלא הוא נעשה חודש אחר, מבחינת המציאות. מה שלא קרה למשל בטבת. למרות שגם בטבת יש ימים של חנוכה, אין לו אופי אחר, זה לא נדבק בו. בגלל חנוכה, ולא רק בגלל חנוכה - בכסלו יש את האפשרות להתקדם הלאה, יש את העניין הזה שאפשר ללכת מדרגה לדרגה אחרת, שאפשר לשנות את המצב; זה לא דבר פשוט, העניין הזה שאפשר לשנות. על אדר כתוב: "החודש אשר נהפך" (אסתר ט, כב) זה חודש שמח, אבל משוגע. חודש אדר עומד על "ונהפוך הוא". בחנוכה אין שום דבר של "ונהפוך הוא", היה "גיבורים ביד חלשים", והיה נס והיה פלא, כמה נפלאות, אבל הוא לא נהפך: קודם הוא היה חודש חיוור, והוא קיבל אור.

הוא נהיה חודש מואר, אבל לא חודש שנהפך. הנקודה של ההיפוך לא נמצאת בחנוכה. למרות שכסלו ואדר הם שווים בזה שבשניהם יש חגים דרבנן, בכל זאת תראו איזה אופי אחר. חודש אדר הוא חודש של גאולה, אבל גאולה ממין אחד, וכסלו הוא בעל אופי אחר.

יש מאמר שאומר: מדוע את כל החגים חוגגים באופן גשמי, או גם באופן גשמי, שיש בו הנאת הגוף, ובחנוכה החג הוא בהדלקת נרות? מפני שבחנוכה, הגוף היהודי לא היה בסיכון. זו לא הייתה מלחמה לא על טריטוריה, לא על עצמאות, לא על שום דבר אחר: זו הייתה מלחמה רק על התורה. ולכן מסמנים את החג הזה רק על ידי זה שמדליקים בו נרות. וכדי שלא יהיה ספק שזה חג רוחני גמור - אתה מדליק נרות, אבל לא כדי שיהיה לך אור בבית: אתה מדליק נרות החוצה, כדי להאיר את החלון, ולך בעצמך אסור להשתמש בהם.

החג הזה שינה את האופי של החודש, והחודש הזה מתחיל לקבל צורה אחרת, של דברים שמחים, יש כל מיני מאורעות. אצל חב"ד יש י"ט כסלו, שזה גם יארצייט של המגיד, וזה חלק מהעניין, אני חושב שאחת הסיבות שבעל התניא קבע את זה ל"ט כסלו כי זה היה יום ההילולא של הרבי שלו. יחד עם זה, בכל החודש יש דברים קטנים שבאים לשמח את הלב.

בגלל שיש בחודש הזה אור, צריך להשתמש בחודש הזה לאור. יש חודשים אחרים שאני יודע שאני רק צריך

שאין להתענות בהם, מכיל בתוכו חגים ששייכים למלחמת החשמונאים, אבל החג המרכזי שנשאר מכל זה הוא חנוכה. לא נשאר החלק הצבאי ולא חלקים אחרים, נשאר רק הצד של ההארה.

אומרים שהרבי מדינוב, שהיה תלמיד של החוזה מלובלין, שאל אותו: למה בימי החנוכה יש לו הארה גדולה, הרי הוא לא כהן! אז מה הקשר שלו לחנוכה? אז הוא אמר לו: אולי אתה מהצאצאים של אלה שהיו הסנהדרין שקבעו אותו ליום הלל ושמחה, בוודאי אתה בא מבני יששכר, שהם היו בסנהדרין. לכן הוא קרא לספר שלו "בני יששכר", בגלל שהחוזה מלובלין אמר לו - לא הוא ולא בניו אחריו אין להם שם כזה, ולא בדורות קודמים. בתוך הספר עצמו אין שום הסבר למה הוא נקרא כך.

ההארה של חנוכה היא לא הארה של מלחמה, היא הארה שכל החודש מקבל - הוא נגאל מזה שהוא היה חודש שומם. הוא נהיה חודש של חנוכה, של אור חדש, של הארה שמאירה את החודש, שנעשה חודש אחר.

להחזיק מעמד, אבל בחודש הזה יש אור ושמחה - אז אני יכול לעשות כל מיני שמחות. בכסלו החודש השתנה, הוא קיבל אור ממין אחר, והאור שיש בו הוא אור של חסד, שאני לא יודע אם היה בו מההתחלה, אבל הוא נוסף - כמו שקרה לשבט לוי. הכהנים של ימי בית שני עשו את החודש הזה למשהו חדש, לעניין חדש, לחג חדש, למהות חדשה. יש חג, אבל כל החודש קיבל את האופי הזה.

רק כדי לגמור: היה מישהו שאמר שזה חודש של שלמות, מפני שלבן אדם יש שתי בעיות, שתי נקודות תורפה: אחת היא הכיס והשנייה היא הלב, והחודש הזה כולל את שניהם ביחד... בירושלמי מופיע מאמר: הכל "תלוי בלב, והלב תלוי בכיס" (ירושלמי תרומות ח,ד). מפני שמסביב ללב יש איזה עטיפה, והעטיפה הזו קרויה 'הכיס של הלב', אז התחילו בזה שהלב תלוי בכיס, ומצד אחד במשמעות ששייכת להלכות טריפות, אבל בוודאי שם מתכוונים במשמעות של כיס.. אז כשיש חודש שיש בו גם כיס וגם לב, מה יכול להיות יותר טוב?

לכן, בחנוכה, יש צד מסוים שעשו אותו ביותר נחת, והכניסו בו הרבה דברים שאולי הם לא חלק מחובת העניין. החג הזה קיבל מין הרגשה של נחת רוח, שלא הייתה מחויבת מצד המהות שלו. זה נכון שהסבירו שלביבות וסופגניות זה זכר לחנוכה, כי יש הרבה שמן בשניהם - זה נס פך השמן באופן אחר, פעם השמן היה למאור, בימינו זה ללביבות.. חצי ממגילת תענית, שהיא רשימה של ימים



י"ט כסלו - ראש השנה לחסידות

”

”...הייתי רוצה שכולם יצאו מפה חסידים. אם אפשר חסידים גדולים, אם לא אז לפחות חסידים קטנים. אבל לפחות שיצאו מפה חסידים.

אני רוצה להסביר מה זה חסיד. תראו מצד אחד חסיד זה תואר גדול מאוד. הגמ' אומרת שבכל מקום שנאמר מעשה בחסיד אחד זה או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה בן עילאי. א חסיד זה תואר גדול. אהרן הכהן היה חסיד. זה כתוב במפורש בתורה: תומיך ואוריך לאיש חסידיך. דוד המלך בוודאי היה חסיד, הוא אומר "חסיד אני" ונוסף לכל גם על הקב"ה נאמר שהוא חסיד.

אז השאלה היא אם ככה, כיוון שהתואר הזה של חסיד הוא באמת גדול ומיוחד, איך יכול לבוא איזה שמנדריק אחד בן שלוש עשרה או ארבע עשרה ולומר: "אני חסיד"?

על השאלה הזו ענו החסידים כך: כשאני למשל נוסע לתל אביב ושואלים אותי: לאן אתה נוסע? אני אומר: לתל אביב. אבל האמת היא שאני לא נוסע לתל אביב. אני עובר מקום אחד, מקום שני, מקום שלישי, ואני כל פעם נוסע ממקום למקום. אולי רק בפיסת הדרך אחרונה אני יכול להגיד שאני נוסע לתל אביב. אז למה אני אומר שאני נוסע לתל אביב? מפני שזו המטרה שלי, זה היעד שלי, ומכיוון שזה היעד שלי, אני אומר כעת: אני נוסע לת"א. עכשיו באותה הבחינה כשאדם אומר: אני חסיד! הוא לא אומר: אני חסיד כעת, אלא הוא אומר אני מנסה ללכת בדרך הזו שהיא דרך החסידים. זו נקודת היעד שלי. זו לא נקודת המוצא שלי, זו לא הנקודה שאני עומד בה כעת, אלא זהו היעד שלי. ואם זהו היעד שלי אז הכול נראה אחרת.

כשאדם אומר: חסיד אני! הוא מצהיר שזוהי המטרה וזהו הכיוון שלו. לשם הוא הולך. כמה זמן יעבור עד שהוא יגיע לשם? יכול להיות שהוא יצטרך לעבוד כל ימי חייו. היו יהודים שהתביישו אפילו להגיד שהם חסידים. הם אמרו: מה אני שייך למדריגה הזו של החסידים שהיא דרגה עליונה. אבל אף על פי כן, אדם יכול לאמר אני חסיד במובן הזה שזו נקודת ההתכוונות שלי. זו הנקודה אליה אני רוצה להגיע. עכשיו, אני משתדל, ואם אני משתדל עדיין חסיד אני. אם אני מפסיק להשתדל, אם אני פונה לכיוון אחר, אני לא חסיד...”

”

ציור של חסיד

מתוך התוועדות י"ט כסלו תשע"ו, ישיבת תקוע

מה מדברים

פדה בשלום

בהתוועדות בין השאר מדברים. איזה סוג של דיבורים ראוי לדבר בהתוועדות? לדעתי, בהתוועדות באופן כללי לא ראוי לאמר דיבורים. אנשים באים להתוועדות ואומרים כל מיני ווערטלאך, ולפעמים הם גם יפים ומחודדים, ומספרים אותם איש לרעהו ואפשר אפילו לחזור הביתה ולספר לאישה או לספר לבחורה שיוצאים איתה לדייט והכל טוב ויפה אבל מצד העניין, כל זה לא שייך לעניין של התוועדות. באופן כללי, כל התוועדות שאני יכול אחריה לרשום את מה היה - היא לא התוועדות טובה, התוועדות שאני יכול לבוא אליה ולהרגיש שהיה לי משהו - זו התוועדות טובה.

אחד מאבות אבותיי היה רבי מפורסם, הוא היה יושב בשולחן והיה מסתכל על החסידים והם היו מסתכלים עליו, אף מילה לא הייתה נאמרת וזה היה כל ההתוועדות. לצערי, אני לא יכול לעשות את זה ככה בשתיקה גמורה, ולכן תדעו לכם שהדברים שאומר הם רק הכיסוי, הבגדים שמלבישים את הבובה בחנות, העיקר הוא לא הדיבורים שאומר אלא מה שיש מאחוריהם.

הבא נתחיל מלהעמיד בפשטות את עניינו של היום הזה. י"ט כסלו היה בעיקרו חג שנחוג על הגאולה של האדמו"ר הזקן ממאסרו, אני לא רוצה להאריך בכל סיפור המעשה משום שלא בטוח שזה יועיל לכם אבל היה בזה קודם כל גאולה פרטית של אדם גדול מאוד, ראש בני ישראל, שגזר דינו היה יכול להיגזר למאסר עולם, או למוות, וכשאדם כזה יוצא בשלום, יש ממילא עניין של הודאה ושל "פדה בשלום נפשי", זה דבר אחד. אבל באירוע הזה הייתה גם נקודה הרבה יותר חשובה מבחינה היסטורית ופוליטית והיא שהחסידות יצאה למרחב, שלמעשה לא היה עוד כוח שיעכב אותה מבחוץ. בעל התניא כתב עם השחרור שלו אגרת מעניינת לחסידים. הוא כתב גם אגרת אחרת למחותן שלו רבי לוי יצחק מברדיטשוב. באגרת לחסידים שמתחילה במילים "קטונתי" הוא אומר לחסידים לא להתמלא בשחץ ולא בגאווה ולא בדברים בטלים אלא לעשות את כל הדברים באמת; ועל המכתב הזה אמרו חסידים שאם לא היה אדמו"ר הזקן כותב את המילה 'באמת' - היו נוספים לו עוד מאה אלף חסידים, אבל מפני שאמר

שמכרו היו העטרות של הכסף, ולכן בסוף נשארו עד היום בלי עטרות - זה סוג של זיכרון לתקופה הזו שבה היה ברור לכל החסידים שכל אחד מוכר את כל מה שיש לו ובלבד שהרבי ישתחרר, עד כדי כך המצב נגע לאנשים.

לכן, באותו דור כמובן, י"ט כסלו היה חגיגה גדולה. לאחר זמן, הטקס נשאר טקס, אבל העניין של הגאולה כמוטיב מרכזי נעשה הרבה פחות נוכח, לא בגלל שאנשים לא רוצים לספר, היו עוד אנשים שיכולים לספר אבל זה נעשה רחוק מדי. מה שהרבי הרש"ב כתב כמה דורות אחר כך הוא ש"יט כסלו נעשה ראש השנה לחסידות, וזה דבר יותר גדול משום שהעניין של 'פדה בשלום נפשי' חרג מהתחום הפרטי של בעל התניא שאומר את הפסוק הזה כשהוציאו אותו מבית הסוהר. העניין של 'פדה בשלום נפשי' מדבר על הנפש שלי, וחג הגאולה מדבר על גאולת הנפש שלי, הנפש שלנו כאן ועכשיו. כשאנחנו יושבים כאן - זה לא החגיגות של מישהו אחר, כשאנחנו שרים פדה בשלום נפשי נפשי נפשי, זה לא הנפש של בעל התניא, היא נמצאת בשמי מרומא עילאה, 'נפשי' פירושו של דבר הנפש שלי הפרטית- ובשבילה צריך הרבה להתאמץ. הנפש שלי, לא נמצאת במאסר של הצאר הרוסי, אבל יש חמשת אלפים רמשים קטנים ששמים אותה במאסר ודואגים לכך שהיא תהיה עלובה וקטנה. נפשי, נמצאת בכל מיני מצוקות קטנות וגדולות שמשאירים אותה במאסר. לב יודע מרת נפשו, כל

'באמת' - לא יכלו להצטרף. כך או כך - יש חשיבות היסטורית לתאריך הזה.

צריך להבין שבאותו דור הדברים היו מאוד ישירים וכואבים. למשל, אחד הדברים אצל חסידי חב"ד שהם לא נוהגים בו כשאר בני אדם הוא עניין העטרות בטלית. לרוב האנשים יש עטרה



**העניין של
'פדה בשלום נפשי'
מדבר על הנפש שלי,
וחג הגאולה
מדבר על גאולת
הנפש שלי,
הנפש שלנו כאן
ועכשיו.**



בטלית. מי שיכול להרשות לעצמו עושה עטרה של כסף, ויש יקרות יותר. חסידי חב"ד לא עושים את זה, ומספרים שזה זיכרון למה שאירע כשנאסר האדמו"ר הזקן, החסידים שלו ניגשו "לדורון, לתפילה ולמלחמה" על מנת לשחרר אותו. לשם כך הם היו צריכים הרבה מאוד כסף, ולכן החסידים מכרו את כל מה שהיה להם, אחד הדברים הראשונים



עושים את זה ככה, עם כל המהומה? הנקודה היא שהרבה פעמים קשה מאוד שמשוהו יכנס ולכן עושים את ההתוועדות בדיוק באופן הזה כדי לתפוס אותך לא מוכן. אתה יושב בהתוועדות, לידך מישהו נרדם, ילד מתרוצץ, אנשים מדברים וכן הלאה ופתאום מישהו פונה אליך ואומר לך: מה דעתך להיות בנאדם? מה דעתך על הרעיון הזה? אתה מוכן לשלם על זה? אם אדם לא מוכן לשלם - זה לא שווה שום דבר, רופא בחינם לא שווה שום דבר, חולה בחינם בוודאי לא שווה שום דבר...

בתמצית העניין זה שעושים את ההתוועדות ככה, זה כדי שאדם לא יהיה מוכן. ואז כשיום אחד, מישהו בא ונוגע לתוך נפשו, מכניס את היד לתוך הנשמה שלו, מוציא שרץ אחד, הוא לא מרגיש את השרץ הזה, ואז בא אדם ומסתכל עליו ואומר תראו איזה שרצים צמחו אצלך, מה דעתך לזרוק אותם?? התוועדות עשויה בכוונה ככה, וכך יש יותר סיכוי שמשוהו יקרה. לכן פתחתי ואמרתי שלא צריך לזכור שום דברי תורה מהתוועדות. שואלים מישהו: תגיד מה היה בהתוועדות? והוא אומר: שתו קצת, שרו קצת, היה די משעמם, אבל בכל זאת השתנית קצת... לא תמיד צריך להרים את האדם ולעשות אותו בריה חדשה, לפעמים מספיק קצת קצת, העיקר שיש שינוי.

תראו, עיקר הכוונה היא לדבר איתכם דברים שיעשו שינוי ובשביל זה צריך גם שאנשים יהיו בגדר של שומעים. את

אדם יודע מה יש לו, ובעיקר העניין זה מה שאנחנו מחפשים ואת זה אנחנו מבקשים - אם הייתי זוכה באיזה יום להתעלות הנפש זה בוודאי דבר הראוי לציון.

לא להיות מוכנים

אני בטוח שכל הנמצאים פה, יש להם בראש השנה רגע אחד של הרהור תשובה, אולי לא עשרים וארבע שעות או ארבעים ושמונה שעות של תשובה אלא לכל הפחות רגע אחד. אני יושב לי ולא חושב על שום דבר ופתאום נכנס איזה הרהור תשובה, וההרהור הזה לא מרפה ממני, הוא מפריע לי להתפלל. העניין הזה של הרהור תשובה שייך וקשור בתמצית של התוועדות של חסידים, ובפרט בהתוועדויות כמו זו של ראש השנה לחסידות, שיהיה רגע אחד כזה שנכנס. "פדה בשלום נפשי" לא צריך להיות בחיצוניות, לא צריך שיהיה באופן הירואי. פדה בשלום נפשי זה שאני מתחיל ללכת בכיוון אחר. לפעמים אנשים עושים פניות בזווית חדה מאוד, לפעמים אנשים עושים פניות שיהיו ניכרות רק בעוד חמישים שנה ועדיין זו הייתה תפנית. לפני הכל ואחרי הכל העניין של "פדה בשלום נפשי" הוא שאני מוכן לומר שהנפש שלי מוכנה ללכת לשחרור.

תראו, כל העניין שעושים התוועדות בסגנון הזה הוא תמוה מיסודו, לכאורה, אם היינו רוצים שהתוועדות תהיה משהו רציני היו צריכים לשבת עם ספסלים מסודרים כמו בהרצאה או שיעור, למה



הדיבורים אפשר למחוק או לא למחוק, זה לא משנה, אבל אם אדם שומע משהו - זה שווה, ואם לא, אז מה התועלת של כל הדיבורים האלו, אין להם תועלת לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

אז דבר ראשון, אני עושה לכם קצת הרפיה, תרפו, תשתו עוד כוסית משקה לעשות הרפיה, כדי שלא תהיו מוכנים... אל תהיה מתוח מידי, תשתה משקה, תאכל תפוח אדמה, תרגע, ואז אולי אחר כך יהיה אפשר לדבר איתך...

בואו נשיר שיר שמדבר עם הנשמה, אחר כך נוכל לעשות משהו. תשתו לחיים! לחיים!

תמצית החסידות

תראו, אנשים כתבו על זה ספרים גדולים וקטנים, יפים ומכוערים, וניסו להגדיר מה זה חסידות. ראשית כל צריך לדעת שכל הדברים שיש בעולמה של חסידות, הן מבחינה מעשית והן מבחינה תיאורטית, הכול הכול היה כבר לעולמים. אני לא יודע אם יש בחסידות משהו אחד שאפשר להגיד עליו שהוא דבר חדש. לפני שנים כשהייתי פחות עסוק, עשיתי מעין רשימה לא רצינית של ספרי חסידות, יצא לי בערך עשרת אלפים ספרים. אפילו אם אני אקח את כל הספרים האלה ביחד אני לא אגיע להגדרה שתופסת עניין משמעותי בתוך החסידות. בכלל, אמרו על זה פעם, שהמתנגדים כתבו ספרים, החסידים עשו אנשים... כמובן שהחסידים כתבו הרבה יותר ספרים על

חסידות, מאשר שהמתנגדים כתבו על מתנגדות, והספרים הם גדולים וחשובים ויקרים, אבל זה אף פעם לא היה העניין. העניין הוא שהחסידות עשתה אנשים. אבל גם כשהחסידות עשתה אנשים היא בעצם לא הוסיפה שום דבר חדש. ללבוש גרטל זה לא דבר שהופך אדם לחסיד, ומעבר לכך זה כבר כתוב שולחן ערוך... יש כל מיני דברים שחסידים עושים שהם בעצם דברים שהיה מן הראוי שכל יהודי ינהג בהם ועל כל פנים כל הדברים הללו אינם דברים חדשים. אפילו מנהג חסידי מובהק כמו לאכול שיריים כבר מופיע בירושלמי. וזה לא רק במנהגים והנהגות, גם בצדדים התיאורטיים יש למשל מאמר מפורסם של הבעל שם טוב על הפסוק "לעולם ה' דברך ניצב בשמים" שנחשב לאחד החידושים של החסידות ומתברר שכל העניין הזה מופיע במדרש תהילים. מה שאני רוצה להגיד הוא שלא המנהגים וגם לא הדברים שכתובים בספרים הם העיקר והעניין של החסידות.

תבינו, מה ההבדל בין צייר גדול לצייר זוטר? מה ההבדל בין צייר גדול למי שלא מצייר בכלל? כשחושבים על זה כל הדברים שציירים מציירים כבר נמצאים בעולם, הצייר מצרף דברים יחד ומזה נוצר ציור חדש בעולם. זה בעצם מה שהחסידים עשו, הם ציירו ציור חדש של בן אדם.

בזמנו, חסידים ומתנגדים היו מספרים הרבה בדיחות אחד על השני. אולי אני מוטה בדעתי אבל אני חושב שהבדיחות

של החסידים יותר טובות... עכשיו בדרך כלל הבדיחות של חסידים על מתנגדים היו על איך שהם מתנהגים, אבל הבדיחות של המתנגדים הם בדרך כלל לא על החסידים, הם על האדמו"רים. יש



מה ההבדל בין צייר גדול לצייר זוטרה? כשהושבים על זה כל הדברים שציירים מציירים כבר נמצאים בעולם, הצייר מצרף דברים יחד ומזה נוצר ציור חדש בעולם. זה בעצם מה שהחסידים עשו, הם ציירו ציור חדש של בן אדם.



המון בדיחות על חשבון האדמו"רים אבל על החסידים אין כמעט, מדוע? לדעתי זה כי קשה לעשות בדיחה טובה עליהם וזה גופא אחד הדברים שבולטים אצל

חסידים. תבינו, מה שהופך חסיד לחסיד זה לא אם הוא יודע אם הצמצום כפשוטו או לא, גם המתנגדים לא יודעים, זה לא מפריע להם להיות מתנגדים, אם אשאל מתנגד אתה מאמין בצמצום כפשוטו? הוא בוודאי יאמר אני לא מתעסק בענייני קבלה, לא מילאתי כרסי ש"ס ופוסקים, גם המתנגדים וגם החסידים לא מתעסקים בזה. זו שאלה חשובה ויש לה הרבה השלכות אבל זה בגדר של תאוריה, וחסידות לא עומדת בעיקרה על ידיעת התאוריה.

מספרים שפעם ישב חסיד עם החבר שלו המתנגד, ושר את הניגון החדש של הרב'ה שלו על המילים "שאו מרום עיניכם" והמתנגד מאוד התפעל ואמר: למדתי חמישים פירושים על הפסוק הזה, והניגון של האדמו"ר שלך הוא הרבה מעבר להם, תגיד לי למה האדמו"ר שלך לא כותב את הפירוש שלו? והחסיד ענה: אם הוא היה כותב - היה לזה טעם כמו לחמישים הפירושים האחרים.

חסידים היו אומרים: ב'חסיד' יש אותיות חי, וב'מתנגד' יש אותיות מת. ספר, יכול להיות אצל המתים, אבל ניגון לא יכול, כי מתים לא שרים. לעשות 'לחיים' גם כן המתים לא יכולים לעשות, כי הם לא שותים...

אז מה עושה את נקודת ההבדל? זה נושא שמעסיק אותי גם באופן תיאורטי וגם באופן מעשי והתשובה שלי לא מרתקת: החסידים היו אנשים אמיתיים.



חסיד הוא לא זה שרק ירש נוסח ספרד מהסבא שלו, יש בחסידים דבר שלא שייך בחכמה, לא בבניה ולא בדעת, הוא שייך לנטייה לגמרי אחרת: הנטייה של החסיד היא בעצם כזו: כשאני שומע דברים, כשאני מעיין בדברים, אני מנסה לעשות דבר אחד - לקחת אותם ברצינות. זה ההבדל. כשאני יודע שיש דבר כזה והוא רציני אזי כל ימי לא אעזוב את זה, אני יודע שזה דבר רציני. זה לא משנה מה אני עושה, כשאני הולך להתפלל, כשאני הולך למקווה, כשאני הולך לסעוד סעודת שבת - אעשה את זה ברצינות. מתנגד גם כשהוא רוקד הוא עושה את זה לא ברצינות. אומרים: שככה מתנגד רוקד בשמחת תורה: הוא שותה כוס חלב, מדגדג את עצמו מתחת בית השחי, ושר "שור שנגח את הפרה"... אדם יכול לעשות ניגון דביקות על שור שנגח את הפרה, והוא יכול לקח מילים כמו "שימו לב אל הנשמה" ולהרוג אותו לגמרי. השאלה היא כמה אני לוקח את הדברים ברצינות.

אם נדבר באופן אחר: אני חושב שרוב האנשים שפה - נתקעו דתיים, אולי אפילו כולכם. כשאומרים על מישהו שהוא דתי, מה בעצם אומרים. הרבה פעמים זה בגדר של אדם שלובש לבוש מסוים, האם זה שפלוני לובש עניבה זה אומר עליו משהו? שום דבר, חוץ מזה שהוא לובש עניבה. רוב האנשים הולכים בדיוק באותו אופן להתפלל, הם מתפללים במקרה גמור מפני שככה הם נולדו. יש עובדה ידועה שעכברים לא עוברים כבישים,

הם מפחדים. ניסיתי את זה פעם, תפסתי שני עכברים קטנים, ליבי לא נתן לי להרוג אותם, כי הם יצורים קטנים כאלה, מצד שני לא רציתי שיישאר אצלי, אז עשיתי הסכם והעברתי אותם את הכביש - מעולם הם לא חזרו. הרבה דתיים מתנהגים בדיוק באותו האופן - הם לא עוברים את הכביש... הם נולדו ככה וכך הם נשארים, אני שואל אדם למה אתה לא עובר את הכביש? אתה לא חושב שהצד השני יותר ירוק? הוא אומר כן, אבל אני מפחד.

אספר לכם סיפור על לקחת דברים ברצינות: פגשתי יהודי אחד שהגיע לאמריקה, פגשתי אותו כשהיה יהודי זקן ממש אבל הוא הגיע לשם בגיל צעיר, עשה עסקים והצליח מאוד. האיש הזה לא ידע אפילו דברים פשוטים שאדם מישראל יודע אותם, כשאמרתי לו שלום עליכם הוא לא ידע מה אני אומר, לא כששאלתי אותו מה דעת הרשב"א על יע"ל קג"ם האם חושב כמו התוספות. הוא לא ידע שום דבר, גדל כילד קטן באמריקה, הסתובב ברחובות ומעולם לא קיבל חינוך יהודי. הוא סיפר לי שיש לו נכדה ויש ביניהם אהבה גדולה, היא אוהבת אותו והוא אוהב אותה, זה קורה. יום אחד סיפרה לו שפגשה בחור והיא רוצה להתחתן אתו, הייתה רק בעיה אחת: הבחור היה גוי... הסבא הזה שכאמור לא ידע שום דבר ביהדות, אמר לה כך: אין לי שום סמכות עלייך, אני לא יכול להחליט עליך שום דבר אבל אני רק אומר לך שאם את תתחתי עם

הבחור הזה - אני לעולם לא אדבר איתך. הבחורה הזדעזעה, עזבה את הבחור הגוי, ואז התחילה להתעניין ביהדות. הסבא סיפר לי בהתרגשות עם דמעות בעיניים: פגשתי אותה בארץ והיא קראה סידור לבד! עכשיו תבינו, מה היה כאן, לא היה כאן עניין של חכמה או הבנה, היה כאן עניין של משהו שנוגע בעצם הנפש, משהו שהוא מעבר לכל הידיעות והעניינים וכשמשהו נוגע בנפש זה עושה רושם.

העניין הזה של לקחת דברים ברצינות, שהדברים יגעו לי עד העצם, הוא בעצם השורש של הרבה מהעניינים של החסידים. הרי אם אני מסתכל באותיות הקטנות בשולחן ערוך אז באמת כתוב שבדורותינו לא צריך ללבוש גרטל. אבל החסיד רואה שבשולחן ערוך כתוב שצריך ללבוש גרטל, וחושב לעצמו שאם זה כתוב אז זה דבר רציני, אני לא יודע, אני לא חכם, אבל אני עושה את זה, כי זה רציני, פשוט רציני. חסידים היו אנשים מכל מיני סוגים שנגעה יראת ה' בליבם.

שאלו המלך כשהוא אומר לאנשים שלו מוסר אומר להם: "אין איש מכם חולה עלי", אתם שרים שלי, אתם חיילים שלי, אתם דואגים לי שיהיה לי מקום לנוח, עד מוות, אבל אף אחד מכם לא חולה עלי. אצל דוד החייליים היו פחות צייתנים אבל הם חלו עליו. לכן דוד הפך להיות מלך ישראל, ושאלו לא יכול היה להיות מלך ישראל.

באותו אופן אנחנו אומרים לגבי התורה: "באהבתה תשגה תמיד". הפועל 'תשגה' קשור גם ב'שגיאה' וגם ב'שיגעון'. אתה עוסק בתורה לא רק מפני שאתה מעוניין ללמוד אלא בגלל שאתה משוגע עליה... אשה חכמה מעדיפה מישהו שמשוגע עליה, מאשר מי שנותן לה טבעת יהלום, האהבה שווה משהו הטבעת לא שווה שום דבר. העניין הזה של "באהבתה תשגה תמיד" - זה העניין של חסידות.

העניין החשוב הוא שזה נוגע לנפשי, לא העניין שאני עושה אותו שלוש פעמים ביום, יש דבר שנוגע לי, יש דבר שאכפת לי. הדברים שכתובים על האי מאן דבעי למהוי חסידא נוגעים בדיוק בעניין הזה - החסיד נזהר כי אכפת לו לא לגרום נזק לאדם אחר. ומי שלא אכפת לו - גורם לנזקים.

אני אומר לכם כעת: האי מאן דבעי למהוי חסידא צריך לדעת מהם הדברים החשובים ומהם הדברים הלא חשובים. יש אנשים שעושים את הדברים הלא חשובים יותר מהחשובים, יש אנשים שמתפללים כל יום שלוש פעמים ואצלם זה הדברים הבטלים ואילו ארוחת צהריים היא הדבר הרציני. ויש אנשים שאצלם זה להפך, אם הוא ישכח להתפלל מנחה זה יכאב לו בפופיק, ואם הוא ידלג על ארוחת צהריים הוא ישכח מזה. השאלה היא איפה נפשו נמצאת.

אלה שאכפת להם

החסידים הם האנשים שאכפת להם, יש אנשים שמעבירים את החיים שלהם שבעים שנה, ולא אכפת להם משום דבר, אנשים שמעבירים חיים שלמים בסוג של 'לאו דווקא'. ה'לאו דווקא' הוא הרבה דברים, וה'דווקא' הוא דבר אחד, דבר אחד שחשוב לי ועליו אני שם את נפשי, מסביב לזה באים שאר הדברים. מהו הדבר שאני רוצה? מהו הדבר שבשבילי הוא 'דווקא' - הדבר הזה הוא 'פדה משלום נפשי', לא משנה אם אני בבית סוהר, או בארמון או בוילה או באיזה חור אחר, כל זה לא משנה לי, מה שמשנה שלי זה רק מתי אבוא ואראה פני אלוקים, זה מה שאכפת לי.

החידושי הרי"ם אמר פעם: אם הס"מ מצליח לקחת מאדם את הנקודה הפנימית, הוא יכול להשאיר לו את הגרטל ואת כל שאר הדברים, זה כבר לא משנה. אז בהתוועדות אני לא בא למישהו בטענה האם פרט זה או פרט זה אכפת לך, השאלה שאני שואל בהתוועדות היא: האם כל העניין אכפת לך? ומי שאכפת לו - זה נוגע לו.

יש סיפור על הרבי מקוצק, בא אליו מישהו ואמר לו שיש לו ספיקות באמונה, הוא לא מאמין בה'. הוא היה בטוח שהרבי יענה לו תשובה טובה על שאלותיו, אבל הרבי ענה לו: מה אכפת לך? אז אותו אחד אמר: אם אין הקב"ה בעולם אז בשביל מה יש את הכל? והרבי מקוצק

שוב שאל: אז מה אכפת לך? והיהודי עונה: אם אין אלוקים אז אין טוב ורע. והרבי שוב שואל: מה אכפת לך? והיהודי אומר: אם אין הקב"ה אז למה לחיות בכלל בעולם. אמר לו הרבי מקוצק: אם אכפת לך אז אתה יכול לחיות עם ספיקות, מי שאכפת לו - זה מה שמשנה. זו תשובה של רבי.

זו השאלה ששואלים בהתוועדות. כשאתה מתפלל שחרית - אכפת לך? יש פה בהתוועדות הזו כל מיני נשמות כשרות, אני חושב שיותר נשמות כשרות מכלוב הצבאים בגן התנ"כי, חיות טהורות, מעלי גירה מפריסי פרסה לגמרי. אין לי טענות על חיות טהורות, ובהמות טהורות, הכל בסדר, השאלה היא בכל זאת: הייתי רוצה לראות חסידים, אנשים שאכפת להם, שנגעה יראת ה' בלבבם, לא באופן של משחק או של השתעשעות גרידא אלא באופן שזה נוגע באמת. אז יש אנשים שנעשים חסידים לפעמים בגיל 5, האבני נזר, כשהיה בן 8 הסביר לאדם גדול שרצה לקחת אותו להיות חתן, שהוא חסיד קוצק, ובאמת לא היה בסוף שידוך בגלל זה. אבל יש אנשים שזה לא הולך אצלם ככה, הם צריכים באיזשהו שלב להחליט שהם נכנסים לגדר הזה, שהדברים נוגעים להם.

מה זה חסיד? מי שנגעה יראת ה' בליבו, שבאמת אכפת לו, האי מאן דבעי למהוי חסידא, לפעמים לא עושה יותר מידי, אבל העיקר אכפת לו, אז אולי פעם אחת בחייו הוא יעשה קידוש כמו שצריך, וזה



לשיר בום בום בום, והנה לא עשיתי בום בום בום, וגם לא התנועעתי עם הידיים והרגליים ולפי כל הציורים שמציירים חסידים - לא יצאתי ידי חובת חסידות, אבל לא זו הנקודה. הנקודה היא שהיום ב"ט כסלו, בוא נעשה פגישה קטנה עם הנשמה, נשאל אותה: נשמתי היקרה - מה אכפת לך בעולם, ואז היא יכולה לענות, אולי אם תגרד אותי בגב ארגיש יותר טוב, ואם לא - אז שותים קצת משקה ועושים לחיים באמצע. יש אנשים שהיצר הרע שלהם לא נותן להם, הוא אומר להם: אתה מתחיל עוד פעם לעשות שגעונות, את תשגע אותי, אתה מנסה להיות דתי, תניח תפילין תשים ציציות אבל אל תשגע אותי. בזה צריך להילחם.

שלא יהיה סתם

יש את העניין על הבארות אשר סתמום פלשתים. יש בארות של מעיינות חיים זה מה שעשה אברהם, הפלשתים אמרו: זה סתם. ומילאום עפר. השאלה איך עושים שזה לא יהיה סתם? אתה מתפלל לומד ועושה מצוות וזה סתם. איך יוצאים מהעולם הזה של הסתם, כי העולם הזה של הסתם הוא עולם יפה, יש מהם ח"כים, מהם רבנים, מהם דיינים, ומי יודע מי עוד. ארץ פלשתים היא לא רק בתל אביב, אמנם הייתה אולי עיר פלשתים גדולה בעבר. הם לא ידעו לקרוא ולכתוב אז אנחנו לא יודעים איך קראו לה. אבל יש גם פלשתים עם פיאות, עם טלית קטן או בלי, כל אלה הם גם פלשתים, אבל

עדיין יותר טוב ממי שעושה קידוש ולא החסיר פעם אחת אבל לא אכפת לו.

יש פסוק "ה' יספור בכתב עמים" ודרשו על זה חסידים: מה אפשר לכתוב בכתב גויי שאי אפשר לכתוב בכתב ישראל? הדבר היחיד הוא הספרה אפס שאותה אין בעברית. אז מה הפירוש "ה' יכתוב בכתב עמים"? אז אמרו כך: אדם מתפלל והקב"ה מסתכל על התפילה ועל עוד תפילה ושם לו 0, ויש לו רשימה גדולה של אפסים, ואז פעם אחת הוא יתפלל כדבעי והקב"ה ישים לו 1 לפני כל האפסים ואז יצא מספר גדול מאוד. ככה זה, יכול להיות שכל החיים לא יצא לך להתפלל, ואז יום אחד ברביעי בצהרים נגעה יראת ה' בליבך ואתה אומר "ברוך אתה ה'" ומתכוון למה שאתה אומר, ואז הקב"ה שם לך אחד, אחרת יש רק אפס ועוד אפס.

צריך לדעת: מה שהוא אפס הוא אפס, ומה שהוא אין הוא אין. אדם שמתפלל ואין שם דבר של אמת אז התפילה הזו היא אין שבאין, אפס שבאפס. יש אדם שהוא קרקפת שמניח תפילין, זה ייחוס מאוד גדול, שולחים אותו לגן עדן ולא לגיהנום, אין לי בעיה עם הקרקפתא הזו, אבל בכל זאת צריך לשאול את השאלה מה יש מתחת לקרקפתא? הקרקפתא הזו מניח תפילין, יכול להיות שזה קרקפתא שעשוי מפלסטיק ואז מה הטעם.

אני יודע שבשביל להדגים חסידות צריך



אני מנסה למצוא איפה הבארות מים, איפה אלה שחופרים את בארות המים. מתי אדם אומר זה נוגע לי וזה לא נוגע לי, ואם אדם אומר ששום דבר לא נוגע בי אז באמת יש רק שום דבר.

מה יהיה עם כל היהודים האלה של הסתם לעתיד לבוא? יכול להיות שיבוא יום הדין הגדול, והקב"ה יסתכל על כל אלה ויאמר: כיון שאני לא צריך לשלם על תזונתם נכניס אותם לשם, עם עוד כמה קרציות, אז אין מה לחשוש, יהיה בסדר ביום הדין הגדול. ואת כל היהודים שאכפת להם אולי הקב"ה יאסוף אותם לחדר אחד וייתן להם משקה. כל האנשים שאכלו בסעודה שלישית הערינג בידיים יאכלו את הליותן בידיים כי לא יהיה סכין ומזלג.

כל זה בעולם הבא אבל בעולם הזה, אני לא יכול להגיד שלחסידי יותר טוב... ולמרות זאת הם אלה שאכפת להם. בסוף זו שאלה פשוטה, האם אני רוצה להיות עם כל מיני בריות שהם כמו דגים שיצאו מהמקפוא, יצורים כאלה, עיניים כאלה ומדברים ככה, או שאני רוצה להיות יצור חי.

אני לא יודע מה רוצה הקב"ה, אבל נראה לי שבדיוק בשביל זה הוא ברא בני אדם, עם הכלים שלהם, עם זה שיש להם כאב בטן, וראש, ועם זה שדוקרים אותם ואכפת להם, והוא ברא אותם לכבודו והוא ברא אותם כדי שיהיה אכפת להם ולאידך גיסא לקב"ה אכפת מהם. כתוב בנביא:

"כי אתכם לבדכם ידעתי מכל העמים על כן אפקוד עליכם על כל עוונותיכם" סיפרתי על זה סיפור: בליל שבת בבית הכנסת מסתובבים הרבה ילדים, כל מיני אנשים נותנים להם ממתקים והילד הולך ומתרפק על זה והולך לזה, איפה אני יודע שנמצא אבא שלו? יש רק הוכחה אחת, אם מישהו ייתן לו סטירה - זה אבא שלו, משום שאף אחד אחר לא יעשה את זה. זה מה שאומר לנו הקב"ה, אתם הילדים שלי ולכן אתם אלה שמקבלים את הסטירה, אחרים לא יקבלו את הסטירה, הם בסדר, הם יקבלו את הסוכריות.

לכן "חביבים ישראל שנקראו בנים למקום", יש הרבה אנשים בעולם אבל יש כאלה שהם בנים למקום, יכול להיות שהם לא יותר יפים מאחרים אבל הם הבנים שלו. מה זה נקרא להיות חסיד? זה להיות בגדר הזה של ישראל; מישהו שהולך אחרי הקב"ה עם מה שיש לו. זו החיבה היתירה שנודעת לנו, על זה אנחנו אומרים: "מה טוב חלקנו ומה יפה ירושתנו" על זה שאנחנו יהודים, על זה שאנחנו חסידים, על זה שאנחנו מוכנים לקבל מכות, מוכנים להישחט ומוכנים להיות תקועים איפה שנהיה ולא לעזוב את הקב"ה.

לרצות להיות חסיד

קטע ההתוועדות כ"ד טבת, מתוך 'עד בלי די'

על פי שיש הרבה תחנות אחרות בדרך, ואף על פי שיכול להיות לו פנצ'ר בדרך. באותו אופן, במילים "אני חסיד" אינני מנסה להגדיר את הנקודה שבה אני נמצא כעת, אלא את הנקודה שאליה אני רוצה להגיע, כאילו אמרתי: "אני רוצה להגיע להיות חסיד". הדרך לשם ארוכה, אולי היא תיקח לי שבעים שנה, אבל לשם אני רוצה להגיע.

המדרגה של חסיד היא מעל ומעבר לעמידה בחובות הרגילים המוטלים על כל אחד. אדם כזה בוודאי עושה את כל מה שהוא צריך ומחויב מצד הדין והמצווה, אבל הוא נחשב לחסיד משום שהוא רוצה להגיע לעוד כמה וכמה מדרגות. החסידות פתחה בפני כל אחד את האפשרות להגיד: "אני רוצה לא רק לצאת ידי חובה; אני רוצה תמיד לעשות מעבר לדברים שאני מוכרח לעשות; אני רוצה להיות אדם שהוא בבחינה של 'בכל מאודך'.

'בכל מאודך'

'בכל מאודך' היא המדרגה הגבוהה ביותר מתוך שלוש המדרגות המתוארות בקריאת שמע. במדרגה התחתונה אדם נדרש לאהוב את ה' "בכל לבבך - בשני צריך ביצר טוב וביצר רע", לתת לו את

בחסידות שקדמה לאדמו"ר הזקן ההנחה הייתה שאם אדם רוצה לעלות למדרגה אחרת, הוא צריך לקפוץ לתוך מציאות חדשה ולעשות בנפשו שינוי שיכשיר אותו להגיע לאותה מדרגה.

היומרה הגדולה שכרוכה בשאיפה להיות חסיד היא זו שתובעת את הקפיצה הזו. הרי לפי הסדר הרגיל בעולם, השלב הראשון הוא להיות בגדר סתם יהודי; מי שנוהג בשלמות המידות והמעשים נעשה 'צדיק'; ולמעלה ממדרגת 'צדיק' ישנה המדרגה של 'חסיד'. מצד האמת, רק אנשים בודדים מגיעים למדרגה הזו. בגמרא כתוב שכאשר מסופר "מעשה בחסיד אחד" הכוונה יכולה להיות רק לשני אנשים - לרבי יהודה בן בבא או לרבי יהודה בר עילאי. בזמננו, לעומת זאת, כל אדם פשוט יכול לעמוד ולהכריז על עצמו שהוא חסיד.

איך אדם פשוט יכול להכריז על עצמו שהוא חסיד? נראה שיש להבין הכרזה כזו כמו שמבינים את ההכרזה: "אני נוסע לתל אביב". אמנם כדי להגיע לתל אביב, האדם נוסע קודם למוצא, ומשם - לתחנה אחרת וכך הלאה, ורק בסוף הדרך הוא נוסע ממש לתל אביב, ובכל זאת, מי שאומר שהוא נוסע לתל אביב, מתכוון שהיעד שלו הוא תל אביב, אף



כל הלב. המדרגה שמעליה היא "בכל נפשך - אפילו הוא נוטל את נפשך". רק אחרי שאדם מוכן למות למען הקדוש ברוך הוא, הוא יכול להתקדם למדרגת 'בכל מאודך'. כשמצווים על אדם לאהוב את ה' בכל מאודו, אומרים לו: "עכשיו תיתן עוד קצת". ב'עוד קצת' הזה שאדם נדרש לתת נמצאים הדברים הגרועים ממות, דברים שהוא היה מעדיף לקבל ייסורי גיהנום ולא להגיע אליהם.

גם מי שנמצא עוד הרבה לפני המדרגה הראשונה - מדרגת 'בכל לבבך' - ואומר לעצמו: "הלוואי שאעבוד את ה' ביצר הטוב שלי; את העבודה שלי ביצר הרע אפילו לא התחלתי", אם הוא יודע שזו אינה אלא תחנה בדרך, ושהוא רוצה להגיע הרבה מעבר לתחנה הזו - הוא חסיד.

עניין של החלטה פנימית

אל תחשבו שאני מדבר באוויר; אני מדבר אליכם, לא משנה מאיזה מקום הגעתם, ומי ההורים שלכם; אני מדבר אל כולכם - הגדולים והקטנים, בין בשנים, בין בחוכמה ובין במעשים טובים; אני מדבר אליכם ואומר: העניין הזה אפשרי, והוא בסך הכול דורש להחליט החלטה פנימית. הוא אינו תלוי בנוסח שבו אתה מתפלל או בדברים חיצוניים אחרים אלא במה שאתה מקבל על עצמך. הוא דורש שאדם יאמר לעצמו דבר אחד בלבד: לא אנוח ולא אשקוט עד שאגיע למדרגה הזו. בין שאהיה סנדלר, נגר, טכנאי מחשבים, דוקטור לפיזיקה או פרופסור למתמטיקה, בין שאהיה רב, ראש ישיבה או כל דבר אחר בעולם, על דבר אחד לא אוותר - על רצוני לעבוד את ה' בכל מאודי. אדם יכול להיות בן שישים, שבעים או תשעים; ייתכן שכל רצונותיו כבר בטלים, אבל נשאר לו הרצון להתמסר לה', בבחינת 'בכל מאודך'. הוא אומר: "עד עכשיו לא הגעתי לבחינה הזו. אולי תשעים שנה אינם מספיקים. אם ייתן לי הקדוש ברוך הוא עוד שנה,

בספרי הדרוש והחסידות שואלים: מדוע בפרשה הראשונה של קריאת שמע כתוב "וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ", ואילו בפרשה השנייה כתוב רק "בְּכָל לִבְבְּכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם", ולא "ובכל מאודכם"? התשובה נעוצה בכך שבפרשה הראשונה הפנייה היא אל היחיד, ואילו בפרשה השנייה - אל הציבור. לאדם יחיד אפשר להגיד: "אתה צריך להגיע רחוק עד כדי כך שתעבור את כל הגבולות", אבל מהציבור אי אפשר לתבוע זאת. אפשר לדרוש מהציבור לאהוב את ה' ולעובדו בכל נפשו, כלומר להגיע לדרגה של מסירות נפש - והציבור היהודי במהלך הדורות אכן מסר את נפשו לא פעם על קדושת ה' - אבל קשה לדרוש ממנו את כל מאודו.

על כל פנים, רק כשאדם רוצה להגיע אל מעבר לכל המעלות, הוא מתחיל להיות חסיד. כאמור, חסיד אינו בהכרח מי שכבר הגיע למדרגה הזו. גם מי שבפועל עומד בדרגה נמוכה הרבה יותר,



ברוך הוא. אדם צריך לקבל על עצמו את ההחלטה לא לנוח בשמים ולא בשאול, ושגם אם יזרקו אותו לגיהנום, הוא עדיין יאהב את הקדוש ברוך הוא.

בשביל מה הקדוש ברוך הוא צריך את האנשים שאוהבים אותו מהגיהנום? איזו נחת רוח הוא מקבל מהם? כשאדם צועק מהדיטא התחתונה שבשאול שהוא בכל זאת רוצה להיות חסיד, הוא לא מקבל על כך הנחות. אולי להיפך - מלקים אותו יותר משום שהוא לא הסתפק בכך שיהיה בעל בית הגון, שהוא לא הסתפק במילוי חובותיו, והוא התיימר להיות חסיד. אבל אולי דווקא את האנשים הללו, שרוצים את הקדוש ברוך הוא מתוך השאול, הוא רוצה לשמוע. הרי הצדיקים בגן עדן הם החבר'ה שלו; מהם הוא לא צריך לשמוע שהם אוהבים אותו. הוא רוצה לשמוע את האנשים היושבים בגיהנום, שצולים אותם, חותכים אותם ונושכים אותם, והם עדיין אומרים: "בַּלְתִּי לֵה' לְבַדּוֹ".

החסיד אומר לקדוש ברוך הוא: "שְׁמְרָה נַפְשִׁי כִּי חָסִיד אָנִי" - "אתה יודע את כל חטאיי, אבל אתה יודע גם שאני רוצה אותך. גם כאשר אני הולך 'בגיא צלמות' - ואני נמצא בשאול תחתיות לא מפני שזרקו אותי לשם, אלא מפני שאני בטיפשותי בחרתי ליפול לשם - אני רוצה שאתה תהיה עמדי. אולי נפלתי לבור ושברתי ידיים, רגליים וראש אבל תמיד רציתי להיות איתך, ואני עדיין רוצה להיות איתך".

אולי אגיע לכך; ואם לא אגיע לכך בגלגול הזה, אולי אגיע בגלגול הבא; אבל אני יודע מה אני רוצה". כשאדם מקבל על עצמו לא לנוח ולא לשקוט - לא בעולם



**החסיד אומר
לקדוש ברוך הוא:
"שְׁמְרָה נַפְשִׁי
כִּי חָסִיד אָנִי"
"אתה יודע
את כל חטאיי,
אבל אתה יודע
גם שאני
רוצה אותך"**



הזה ולא בעולם הבא - אז גם אם הקדוש ברוך הוא לא עושה לו הנחות, הוא נותן לו עוד הזדמנות.

זוהי אחת הדרשות על הפסוק "אִם אָסַק שָׁמַיִם שָׁם אָמְתָה וְאַצִּיעָה שְׂאוֹל הַנֶּגֶד". לא כל כך חשוב אם אני בשמים או בשאול, מה שחשוב הוא שאני יודע איפה אני רוצה להיות; בין שאני למעלה ובין שאני למטה - אני רוצה להיות עם הקדוש

להתקדם בלי לקפוץ

התמדה ועבודה קשה עד צאת הנשמה, אבל באמצעותה אפשר באמת להגיע למעלה. זוהי דרך ארוכה מאוד, ועם זה היא הדרך הקצרה מפני שיש בה הרבה פחות הטעיה עצמית.

האדמו"ר הזקן טען שאי אפשר להתבסס על קפיצות, אלא צריך לבסס את הדרך על כך שאדם קם ומתחיל ללכת. אדם שרוצה לעלות בהר ה' יכול לבקש: "מי יתן לי אֶבֶר כַּיִּוְנָה אֶעֱוֹפָה וְאֶשְׁכָּנָה" - אני מחכה שיצמחו לי כנפיים כדי שאוכל לעוף אל הר ה', כמו ציפור שישבה במקום אחד ובתנופה אחת מגיעה למקום גבוה הרבה יותר. הבעיה היא שלא תמיד הוא זוכה לכנפיים, ולא תמיד הוא יכול לקפוץ מהארץ לשמיים. האדמו"ר הזקן אומר לאדם כזה: "במחילת כבוד תורתך, הרם רגל אחת והנח אותה, ואז הרם את הרגל השנייה והנח אותה, וכך תמשיך ללכת צעד אחרי צעד".

הדרך שהאדמו"ר הזקן סלל

האדמו"ר הזקן פתח בפני אנשים דרך שכמעט אין בה חוויות מיוחדות. באופן כללי, תחום החוויות משתנה מאדם לאדם: יש אנשים שזוכים לחוויה מיוחדת, ויש אנשים שאינם זוכים לחוויה כזו; יש אנשים שזכו לה בעולם הזה, ויש אנשים שיזכו לה רק בעולם הבא. בדרך של האדמו"ר הזקן שאלת החוויות אינה מעלה ואינה מורידה משום שעיקרה הוא לשבת ולעבוד. האדם מזיע ומקלל ועדיין ממשיך לעבוד. הדבקות בה' איננה עניין

כל זה הוא תמצית החסידות שהייתה לפני האדמו"ר הזקן; כדי להגיע למדרגה הגבוהה של 'חסיד' נדרשים קפיצה ושינוי פנימי. האדמו"ר הזקן ראה שהדרך הזו, שבה אדם מנסה לקפוץ ולהשתנות, אינה מספיקה משום שבסופו של דבר פעמים רבות השינוי הזה כלל לא מתרחש, או שהוא מתרחש רק בדמיון. במקרים אחרים, הקפיצה לעבר שינוי דרסטי שאחריו האדם לא יחזור להיות האדם שהוא היה, היא סוג של שיגעון. הרי אותו אדם לא שייך למדרגה שאליה הוא מנסה להגיע, ואם הוא בכל זאת קופץ ומנסה להגיע אליה, הוא עלול ליפול, להתלקח ולהישרף. זאת ועוד, גם אנשים שהדרך הזו מתאימה להם, ושהקפיצה אכן מתרחשת אצלם, אינם יכולים להזמין אותה או לתכנן אותה מראש ולומר: "ברגע הזה אשתנה ואפסיק להיות מי שהייתי קודם".

לכן האדמו"ר הזקן בנה דרך אחרת של חסידות, שהוא כינה "דרך ארוכה שהיא קצרה". בניגוד לצדיקים אחרים שהציבו דרך של קפיצה גדולה או חיתוך של המציאות בבת אחת, האדמו"ר הזקן סלל דרך שבה אפשר להתקדם צעד אחרי צעד בלי דילוגים, דרך שיש בה אתגרים מוגדרים ועבודה מוגדרת.

הדרך הארוכה הזו אינה מרתקת כמו קפיצה בבת אחת מהארץ לשמים, אבל היא הרבה יותר בטוחה. היא דורשת



באמצעות החלטות חד־פעמיות ובלתי צפויות, אלא גם בהליכה ממושכת ומייגעת. על העניין הזה אנחנו מכירים לו טובה ביום הזה.

בדרך שסלל האדמו"ר הזקן אדם יכול לעשות דבר מסוים ולכוון "לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה", ובכך הוא צועד צעד אחד; אחר כך הוא עושה דבר נוסף ומכוון שוב "לשם ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה" ובכך הוא צועד צעד נוסף, וכך הלאה. הוא יודע שיהיה אשר יהיה בדרך, הוא ימשיך לצעוד. מבחינה מסוימת, זהו השורש, הסוד והיסוד של החסידות.

כמדומני שהאדמו"ר הזקן עצמו לא היה זקוק לדרך הזו. אני חושב שהוא היה ילד פלא, ולכן אינני בטוח שהיה צריך אי פעם להתייגע בלימוד, בשבירת היצר או אפילו בעלייה לעולם עליון. אבל הוא הכיר אנשים וידע שלא כולם עשויים כמוהו; שלא כולם בני עלייה שיכולים להדליק בבת אחת ניצוץ שיבער ויהפוך ללהבה גדולה. יש אנשים שלא מרגישים בעצמם שום ניצוץ גדול ושום קדושה יתרה. הוא סלל את הדרך לאנשים שמאמינים שיש להם נשמה, אבל אף פעם לא ראו אותה, לאנשים שצריכים לעבוד ולהזיע כדי להתקדם.

של חוויה או של רגע מרגש. הדבקות נמצאת בתוך הדרך ובתוך העבודה; ההתמדה בצעידה, הנפילה והקימה אחריה וההתעקשות לצעוד - זוהי



**הדרך שהאדמו"ר
הזקן סלל היא
חידוש גדול:
מצד אחד יש בה
מאמץ להגיע
למדרגות הגבוהות,
ומצד שני
הדרך הזו בנויה
מצעדים קטנים...
על העניין הזה
אנחנו מכירים לו
טובה ביום הזה.**



הדבקות.

הדרך שהאדמו"ר הזקן סלל היא חידוש גדול: מצד אחד יש בה מאמץ להגיע למדרגות הגבוהות, ומצד שני הדרך הזו בנויה מצעדים קטנים. האדמו"ר הזקן גילה לנו שאפשר לעלות לא רק

עקרונות החסידות

מתוך 'בדרך שלהבתי-ה' - רשפים

את היקום, הוא יתמלא אהבה וכיסופים אל הממשות האמיתית היחידה. כל אותה מציאות של העולם הנראה לעינינו הינה רק אחיזת עיניים והעלמה של הממשות האמיתית של האלוקות, כמו שהמשיל זאת הבעש"ט: משל למלך שרצה לבחון כמה אוהבים אותו נתיניו. מה עשה? הקיף עצמו בחומות של אחיזת עיניים, עליהן הפקיד חיות-טרף של אחיזת עיניים, וסביבו שם מכשולים רבים, כולם מעשה אחיזת עיניים. זה שאהבתו למלך לא היתה רבה כל-כך, נרתע מן המכשולים המפחידים ולא התקרב למלך, אולם אוהבו של המלך, מעוצם כיסופיו וגעגועיו למלך, לא חש כלל והסתער על החומות הללו בזו אחר זו. משהגיע למלך נוכח שכל המכשולים היו אך מכשולים של אחיזת עיניים.

אכן, פירודו של העולם כישות עצמית, אך תעתועי עיניים הוא, והשאלה היא, עד כמה יש בלבו של האדם אהבה, עד כמה מתגבר הוא על המעצורים המדומים המפרידים בינו לבין אביו שבשמים.

מעקרון יסודי זה של ראיית כל העולם כמציאות אלקית, יוצאים אותם קוי-האופי החסידי כפי שהוא מתבטא בחיים: אמונה, שמחה, התלהבות, גדלות המוחין.

עקרונותיה של תורה זו הינם "עתיקים מאוד ואף על פי כן חדשים לגמרי". יותר נכון לומר שהחסידות לא חידשה דבר ביהדות, אלא אך גילתה אותה. היא חדרה לתוך פנימיותה וחשפה אותה.

העקרון היסודי הראשוני של החסידות הוא "מלוא כל הארץ כבודו" או "את השמים ואת הארץ אני מלא". פירושו של עקרון זה הוא כי קיימת אך מציאות אחת, ישות אחת, ואין שום דבר שמחוצה לה. לא זו בלבד שהאלוקות ממלאת את המציאות שלה, אלא היא גם עצם המציאות, "לית אתר פנוי מיניה". שום ישות ושום מציאות אינן קיימות מבלעדי ה'. מתוך כך ש"אין עוד מלבדו" ואין מציאות מבלעדיו, הרי שיש להבין כי חומר ורוח הינם שווים לגביו. בסיכום: "הוא יצר הכל, הוא הכל" כדברי ר' אברהם אבן-עזרא.

ברגע שאדם יודע בבירור, הן מבחינה שכלית - לאחר התעמקות בדבר, והן מבחינה רגשית - מתוך ההתקשרות הנפשית, שהאלקות הינה הכל, ברור שמטרתו תהיה הרגש קרבתו של האין-סוף (כפי שמכנים את ה' בספרי הקבלה והחסידות) ללא שום חציצה ומעצור. הוא ישאף להרגיש את קרבת ה' הממלאה

על נשמתו ונוטלת ממנו את כוח ההתעוררות וההתלהבות. העצבות שמה מעצורים על נפשו של האדם, השמחה לעומתה, גורמת להשתחררות מהם. השמחה מאפשרת לאדם לעבור את כל המכשולים, "כי בשמחה תצאו" - על זה פירש אחד מגדולי הרבנים בחסידות: "בשמחה יוצאים מכל ההעלמות", ההעלמות נעלמים, ומגיעים להיכלו של המלך, מלכו של עולם.

התלהבות: התלהבות פירושה פעילות בלתי פוסקת של כוחות הנפש. אין יהודי יכול שלא להתלהב. אין אדם דתי מסוגל להשאר פסיבי בשום מצב של חייו. מעצם מהות תפקידו להפוך את החושך וההעלם שבחיים לאור, להפוך את המציאות הגשמית שמסביב - למציאות אלקית, חייב הוא להיות בעל התלהבות תמידית, כי המציאות אותה הוא רוצה להפנות לאלוקות אינה עומדת על מקומה, היא משתנה מרגע לרגע ולכל רגע ורגע תכלית משלו. האדם הדתי חייב להעלות את כל אותם רגעים, ולהדביק את קצב התרחשותם והתהוותם. הפסיביות, לעומת-זאת, היא חטא. הפסיביות משמיטה את החיים מידי האדם הדתי, היא נותנת להם שיזרמו בזרמם, ללא הכוונה וללא גילוי האלוקות שבהם. האדם הפסיבי מסייע בידי כוחות ההרס להרוס את העולם, בשעה שהוא אינו נותן ידו להכוונת הכוחות החיוניים האדירים המצויים בעולם אל אפיקי הקדושה והאור האלקי.

גדלות המוחין: גדלות המוחין היא

אמונה: האמונה אינה אך הנשמה לחיים, אמונה נכונה הינה אמונה המקפת את כל החיים, ומתוך אותו רגש אי-רציונלי צומחים ועולים הרגש הדתי, ההכרה הדתית והשיטה הדתית. החסידות הראתה שיסוד האמונה איננו שטות תמימה בעלמא, הנובעת מיסודות שאינם ניתנים לבחינה, כי-אם אמונה



**פירודו של העולם
כישות עצמית, אך
תעתועי עיניים הוא,
והשאלה היא, עד כמה
יש בלבו של האדם
אהבה, עד כמה מתגבר
הוא על המעצורים
המדומים המפרידים
בינו לבין אביו
שבשמים.**



ברורה ובהירה, הניתנת להבנה ולהרגשה ברורים ומוצקים.

שמחה: בחסידות מזהים את העצבות, העצלות והחטא כבאים מאותו מקור. ואמנם, אף העצבות כעצלות, ענינה הוא הכבדה על האדם, היא מעיקה

התורה, אלו השליטו את המוח על הלב, ואלו את הלב על המוח.

אולם פלגים אלה כולם נבעו מאותו נהר, הנהר הגדול של החסידות הבעש"טית. אותה מהות עצמה שהיתה מוכללת בתוך החסידות הבעש"טית מצאה כאן בנפרד את דגשה היא בתוך החסידות. כל סוג של אופי מצא בחסידות נקודת מוקד אחרת, כל אדם מצא אותה מנקודת מבטו הוא, נקודת המבט הייחודית של נשמתו. הפלגים בחסידות לא הפכו לקללה אלא לברכה, ברכת הצבעוניות העשירה של עבודת ה'. ואף זאת, לא האלילות הקטנונית הביאה ליצירת הקשת הרב-גונית, אלא דוקא גדלות המוחין, היכולת למזג ולאחד את עושר הצבעים למטרה אחת: גילוי האלוקות בעולם הזה.

ולמעלה מכל פרטי הזרמים בחסידות, היתה נקודת מוקד אחת: לעשות את תורת ישראל לתורת חיים. תורת חיים חייבת להיות דומה לחיים עצמם, היא חייבת להיות מושרשת במציאות, ועם זאת הולכת, גדלה וצומחת ללא הרף. אותו אילן חסידי עטור ענפים ונושא פירות-תפארת שנשתל לפני מאתיים שנה בגולה, יש לנטוע בקרקע המציאות הנוכחית, בתקופתנו אנו. גם בדור הזה חייבים להצמיח פירות באותו אילן, את הענפים והפירות של החסידות בזמננו, ניתן לחשוב כהשלמה לחסידות ההיסטורית, בדרך אל הגאולה השלימה, אשר בה תהיה החסידות בתורת שלימה.

היכולת לראות בשפע הפרטים של החיים את כללותם התואמת אל התכלית העליונה. בכל אדם פרטי ובכל מצב בו הוא נמצא, משתייך הוא מצד מסויים אל התכלית האלקית. סוד הצלחתה של החסידות היה בתכונה זו. לכל אדם מישראל, בין אם הוא עם-הארץ, בין אם הוא למדן, בין עני בין עשיר, לכולם יש מקום בתנועה החסידית. החסידות לא דרשה מן האדם אלא את אשר מצוי בתוכו, היא שאפה שכל אדם יגלה את עצמותו, את מלוא אור נשמתו, ואת כל עוצמת הניצוץ האלקי שבנשמתו. על-כן יכלו אף פשוטי העם להשתפך בסערת רגשות אדירה בתפילתם ובאמירת התהילים שלהם, בלימוד "עין יעקב" ואמירת פרק משניות. ולא עוד זאת, אלא אף באכילה ובשתיה, בשמחה ובריקוד, בניגון ובכל מצב של התרוממות הנפש, גם ברגשות פשוטים אלה הוא עבד את ה'.

גדלות המוחין, הראיה בעלת המעוף הנעלה והנשגב, ללא הטפלות לטפל, ללא הצטמצמות במושגים אליים, הביאה לכלל התאמה והפעלה מקסימלית של הכוחות האדירים שהיו מצויים בעם. הפעלה זו הביאה לחזיון הנשגב ששמו - החסידות.

בחסידות פלגים רבים. הרבה זרמים רעיוניים זרמו בתוכה. רבים הם המנהיגים מכל סוגי האופי שקמו בתוכה, הללו התפללו בקול צעקה, והללו בקול דממה, אלו שמו את הדגש על התפילה, אלו על

רשות היחיד

מתוך מבחר קטעי יומן שפורסמו

בגיליון 'רשפים' אלול תשט"ז

בתוך לימוד ה'תניא'

על-אף כל חסרונותי וחרף כל דברי ההבל והשטות שאני עושה במרבית היום, בכל-זאת אני עובד ה'. פועל אנכי אצל הקדוש-ברוך-הוא ובשדה נפשי חורש אני וחוצב, ומסיר המכשולים ועוקר השורשים הרעים מתוכה. עד כמה שפעולה זו צולחת בידי, זו כבר שאלה אחרת. יתכן שאני רשלק ועצלק, כעסן וגאוותן, בעל תאוה וגסות הרוח, ושאר מיני יסודות שבנפש הבהמית. אבל בכל-זאת אני עובד ה'. עובד לא-יוצלח - אבל עובד שהטילו עליו לבצע את מבצע "בינוני", והוא נמצא בדרך אל המטרה.

בכדי לבצע את המשימה הזו, יש רק דרך אחת: ביטול. להתבטל בפני המשימה האלוקית המוטלת על שכמי. שני מיני ביטול ישנם: ביטול מאהבה וביטול מיראה. הרצון להתבטל ולהכלל באור אין-סוף מתוך אהבה עזה כרשפי אש, לעומת הפחד והצמצום בפני גדולת הבורא והדר גאונו. על-ידי הביטול נפתרת הקושיה הראשונה המובאת ב"תניא" ואשר חרתה לי עד מאוד: כיצד זה אפשר להיות בשמחה ובטוב-לבב ועם זה להיות במרירות ובתיעוב העולם הזה? כיצד זה אפשר לפקח דעתי במאכלים טובים ועם זה לירא את ה', להיות נבזה ונמאס? תשובתי היא: ביטול. בין ביראה בין באהבה אתה מבטל עצמך. וכיוון שאתה מבטל עצמך למטרה להפוך חושך לאור ומר למתוק, הרי כל מה שאתה עושה בין שתהיה זו אכילה לפקח דעתך, ובין שתהיה זו השפלת עצמך, לעולם תתקרב על-ידם למטרתך. אם הינך בטל אליו, אין לך עצבות ועצלות. אם אתה בטל אליו, אין לך שנאה וקנאה. אם אתה בטל אליו, אין לך גאווה ותאוה. אם עבד ה' אני הבטל אליו, והעושה את רצונו, רק את רצונו, הוא הנוהג בי ועלי אין כבר קושיות, לא אני הפועל אלא הוא.

מעבר לשקט

מן החוץ נראה הכל שקט ויפה. אך בפנימיותו הוא מתרוצץ, מתפתל, מתלבט. בחיצוניות נראה החומר גוש דומם מוטל, אך על דרך האמת שוקקים, הומים תוססים בו אטומים לאין-ספור. החלב נראה לבן, שליו, שקט, אך בתוכו מתרוצצים מלוני חיידקים חיים ומתים וסוערים! מאחורי העולם הבטוח והשקט הלזה מצוי עולם הסערה ללא גבול, עולם החיות והאופנים וחיות הקודש האומרים ברעש עצום נורא ואדיר: קדוש, קדוש, קדוש, מאחורי האיבון וההסתר של הגבול, שוקקת ההשגה הנוראה של ה"בלי גבול", ואז מתרעשת הנפש, אז היא נמסה מתפוצצת מעודף העוצמה. ולאחר מכן שוב דממה... דומיית ביטול, התאבנות מהיראה הנוראה שבהשגה... הצטמצמות ללא סוף, ושוב סערה ללא סוף... ללא-סוף גדול יותר, אדיר יותר. כן, אלו הן מדריגות. כאן אני מחלל שמן, ומוריד אותן מגדולתן - אני כותב אותן. מי יתן ויכולתי לשתוק אותן!

חַנוּכָה

אנו מצויים עתה בימים הקרובים לימי החנוכה ויכולים לקבל השראה והוראה מן החג הבא עלינו לטובה, החג שעליו אמרו חכמים שאף אם כל המועדים בטלים, ימי החנוכה לא ייבטלו לעולם.

פנים רבות יש לימי החנוכה, ובצירופן יחד הן יוצרות את המשמעות השלמה של חנוכה. עם זאת אפשר להבחין בקו יסודי אחד, העובר בכל הצדדים של המאורעות שהיו לפני החנוכה ובחנוכת המקדש שלאחריהם.

המלחמה העיקרית הייתה עקרונית ורוחנית; זו הייתה המלחמה למען שמירת הזהות היהודית של עם ישראל. השליטים היוונים לא רצו לאבד את היהודים באופן גופני, אף לא לערער את האוטונומיה שלהם; הם רצו שעם ישראל יהפוך להיות "עם גורמלי", ככל שאר העמים שהיו מסביבו. המלחמה לא הייתה על-תרבות או על שפה, כמו על שמירת הייחודיות, המהות הבסיסית של עם ישראל - השונה והנבדל.

"בימים ההם" נסתיימה המלחמה בניצחון של הייחודיות היהודית, אולם לאורך זמן עדיין לא הוכרעה סופית. ואף בימינו, "בזמן הזה", הסכנה הגדולה של עמנו אינה בהשמדה פיזית, אלא באיבוד הזהות, באיבוד אישיות כללית.

ושוב שומה עלינו, בזמן הזה כבימים ההם, להתגייס למלחמת הקיום הרוחנית, להתגייס כיחידים וכציבור להילחם על מנת לשמור את הזהות הפנימית, על מנת שנוכל עוד לומר: "שומר ישראל, שמור שארית ישראל האומרים שמע ישראל", ולצפות להדליק שוב את המנורה הטהורה.

עדין אבן ישראל שטיינזלץ

(ברכה לחנוכה תשס"ו)

חנוכה - להתאהב בקדוש ברוך הוא

שיחה בישיבת תקוע, חנוכה תשס"ה

שלנו בקרב, אבל לא ניצחונות במלחמה; המלחמות של חנוכה ופורים נמשכות עד היום הזה.

למעשה, הייתי מגדיר אותם כך: חג הפורים הוא ההתמודדות של היהודים מול אנטישמיות, ההתמודדות מול כל ניסיון להביא להשמדה פיזית של היהודים. הלוואי שזה היה נגמר עם המן, אבל המן הוליד במשך הדורות עוד הרבה המנים קטנים, אחד אחרי השני, ואחדים מהם היו המנים הרבה יותר מוצלחים מאשר המן הראשון.. אנחנו חיים עדיין בצל של כמה וכמה דברים כאלה, הרבה יותר קרובים. כלומר: אילו בפורים היינו גומרים עם האנטישמיות, היינו מחסלים את התופעה והיא לא הייתה קיימת יותר - אולי היו צריכים לעשות מפורים חג גדול מאוד. אלא שבמקום זה, כמו שהגמרא מבטאת במילים אחרות: "אכתי עבדי אחשוורוש אן" (מגילה יד.) - עדיין עבדים של אחשוורוש אנחנו - אנחנו בעצם נמצאים באותו המצב.

בחנוכה, לא היה שום איום פיזי על יהודים. חג חנוכה מבטא ניצחון של היהודים במלחמה יהודית מסוג אחר:

חנוכה הוא בוודאי עניין של חינוך. צריך לחנך גם את המזבח - המזבח היה חתיכת אבן, והיה צריך לחנך אותו כדי לעשות אותו מזבח. זו בעצם פעולת החינוך שאנחנו עושים גם בדברים אחרים: אני לוקח מישהו - ילד, נער, בחור - ומנסה לעשות מזה משהו, לעשות איזה שינוי שאני מקווה שיהיה שינוי לטובה. זה החנוכה. אחד הדברים המצערים הוא, שאנשים מפסיקים להתחנך בגיל כל כך צעיר.

כמו שאתם יודעים, יש למעשה רק שני חגים רציניים שהם חגים שלאחר התורה: חנוכה ופורים. יש גם ט"ו בשבט, זה חג של הקרן הקיימת בעצם.. ועוד חגים כיוצא בזה, אבל החגים בעלי המשמעות הם חנוכה ופורים. מפורסם המאמר בירושלמי: שאפילו כל המועדים בטלים, חנוכה ופורים אינם בטלים לעולם - זהו דבר מעניין לגבי החשיבות של הימים הללו. הייתי אומר שבצד מסוים, עד עת קץ, חנוכה ופורים הם חגים שהיו בהם מאורעות מאוד חשובים, אבל החגים הללו בעצם קיימים עד היום הזה. זאת אומרת, אנחנו אולי עשינו חג לפעם אחת - החגים הללו הם, היסטורית, ניצחונות



מצווה אחרת), בסופו של דבר בחנוכה יש לנו רק מצווה להדליק נרות. בחנוכה הראשון, כמו שאפשר לקרוא בספר החשמונאים, הם רצו לעשות את ימי החנוכה שיהיו ימים וחגים כמו חג הסוכות, עם שביתה ממלאכה - שזה מנהג שקיים עוד בשוליים של כמה קהילות, יותר אצל נשים מאשר אצל גברים, יש מעין שביתה ממלאכה גם בימי החנוכה, או לפחות ביום הראשון והאחרון. בכל אופן, בחנוכה יש מצווה אחת שהיא גם לא לוקחת כל כך הרבה זמן וטרחה. לעומת זאת, בחג החנוכה עושים דבר שאין בפורים: בחג החנוכה אנחנו אומרים הלל. ולא סתם הלל, אלא הלל שלם. בפורים אנחנו לא אומרים שום הלל, לא חצי הלל ובוודאי לא הלל שלם.

אם מותר לומר איזשהו דבר להסביר את זה, הייתי אומר כך: מה קרה בעצם אחרי פורים? חזר הסטטוס קוו. היה מישהו שרצה להשמיד את היהודים, והיהודים תלו אותו על עץ. יפה. ומה אחר כך? המצב נשאר אותו מצב. המצב של היהודים לא השתנה, המצב של הגויים לא השתנה. הייתה קצת מלחמה שלא שינתה שום דבר בסיסי, הכל נשאר כמו שהיה, בארץ ובחול. חג החנוכה, לעומת זאת, הוא לא רק החזרת המצב לתקנו, למה שהיה לפני חנוכה - זה שטיהרו את הבית, הכניסו מחדש, טיהרו את המקדש, הכניסו את סדר העבודה למקדש - זה היה חלק מסוים מהחג, אבל חג החנוכה יצר דברים חדשים, ועל אחד הדברים שחג החנוכה יצר יש מקום להגיד עליהם הלל - לאו דווקא על מה שהיו

המלחמה היהודית נגד התבוללות. ושוב, גם במלחמה הזו, אילו בחג החנוכה היה הכל נגמר, אשרינו ואשרי חלקנו.. אבל עדיין אנחנו עומדים במלחמה הזו, ואנחנו נמצאים באותו מצב. ההתבוללות, לפחות מבחינת האחוזים, הולכת ועולה לשיעורים שהיו בזמן החשמונאים. התופעה עדיין קיימת והיא עדיין דבר שנמצא בתוך העולם.

רק אומר משהו אחד בעניין הזה: אחד



בחנוכה,

לא היה שום איום

פיזי על יהודים.

חג חנוכה מבטא

ניצחון של היהודים

במלחמה יהודית

מסוג אחר:

המלחמה היהודית

נגד התבוללות



ההבדלים שיש בין חנוכה ופורים הוא, שבפורים יש הרבה יותר מצוות והן מוגדרות. בחנוכה, יש הרבה פחות (אף על פי שיש אנשים שאצלם אכילת סופגניות זו מצוות עשה שמבטלת כל


על אידיאולוגיה. בחנוכה מתחיל דבר חדש בעולם: שאנשים הולכים למלחמה ומוכנים למות על אידיאות. תראו, זה שינוי - קשה לנו להעריך את זה, כי בעולם שלנו - מאה שנה לפנינו - יש כל הזמן מלחמות אידיאולוגיות, והמלחמות הללו עדיין קיימות בצורה כזאת או אחרת. אבל זו הייתה המלחמה הראשונה שהייתה מלחמה אידיאולוגית, ועכשיו הדבר הזה נכנס לתוך העולם כחלק מהמציאות: יש מלחמה שנלחמים בה לא על שלטון, לא על כיבוש, אלא על אידיאולוגיה, על מה שכן אדם יכול לקרוא לו "האמת שלי". זה דבר חדש, מציאות חדשה, עולם שהשתנה ונעשה אחר לגמרי. השינוי הזה הוא תרומתנו - אני לא בטוח אם אנחנו שמחים על זה, כי באופן עקיף מאוד, אל קאעידה יונק מחנוכה.. לא באופן ישיר, כמובן, אני לא יודע אם הם יודעים על זה, אבל באופן עקיף העניין הזה יונק מאותו דבר: המלחמה על אידיאה, המלחמה על דת, המלחמה על אמונה, זה דבר חדש. אנחנו יצרנו בעולם דבר.

מצד אחר, מה קרה בחנוכה לעם ישראל? במידה מסוימת בחג הפורים כתוב "קיימו וקיבלו היהודים" (אסתר ט, כז) - קיימו בימי אחשוורוש מה שקיבלו עליהם בזמן מתן תורה (ע"פ שבת פח.). אבל מחנוכה והלאה יש שינוי בהתייחסות שלנו כלפי התורה. השינוי הזה הוא לא שינוי רק באורח החיים, אלא באינטנסיביות של ההתייחסות אל התורה. התורה איננה עוד ספר שנמצא בארון, ולא רק דבר שאני חי לפיו באופן כזה או אחר: התורה היא - "כי הם חיינו ואורך ימינו". יותר

מלחמות, והיה ניצחון במלחמה, ואפשר היה להאריך בזה הרבה מאוד, על ההיסטוריה ועל מה שהיה. אבל אחרי כל זה חג החנוכה יצר דברים שהם בעצם חדשים בעולם. אולי לא בכל הצדדים אנחנו יכולים לשמוח עליהם, אבל הם מצויים.



**יש מלחמה
שנלחמים בה לא
על שלטון, לא על
כיבוש, אלא על
אידיאולוגיה,
על מה שכן אדם
יכול לקרוא לו
"האמת שלי".**



בחג החנוכה נוצרה, למשל - וזה זרם והלך מאתנו ועד קצוות העולם הרחוקות - המלחמה הראשונה בהיסטוריה שהייתה מלחמה אידיאולוגית. לא היו מלחמות כאלה קודם. היו הרבה מלחמות, אבל המלחמות שהיו קודם היו מלחמות מאוד פוליטיות: על טריטוריה, על כספים, על ביזה, כל שאר הדברים, לפעמים על עלבונות אישיים, אבל לא הייתה מלחמה



גדול הדור, אלא אנשים יהודים סתם, שהולכים למות על קידוש השם.

מבחינה זו, חג החנוכה הוא תוספת של ערך חדש, מציאות חדשה. והערך החדש הזה שנוצר בתוך חנוכה - עליו אני יכול להגיד הלל. אני יכול להגיד הלל מפני שאני יכול לומר: משהו חדש נוצר בעולם, שאני יכול להלל עליו. ההתייחסות שלי כאדם מישראל אל יהדותי היא לא רק התייחסות אל משהו שהוא שלי או שאני שייך אליו. זה כמו שיש בחור שמתהלך עם בחורה, יכול להיות מפני שהוא פגש אותה סתם ברחוב, או מתהלך איתה מפני שנעשה שידוך. אבל יש דבר אחר שקורה: שמישהו מתאהב. כשהוא מתאהב יש מציאות אחרת. זו לא רק מציאות שיכולה להביא לחתונה, אלא זו מציאות אחרת והתייחסות אחרת.

אם מותר להגיד את זה, הייתי אומר: מה קרה בחנוכה? אנחנו התאהבנו בקב"ה. אנחנו כבר לא הולכים אחד ליד השני, זה לעומת זה - אלא אנחנו הולכים עם הקב"ה באופן אחר, אנחנו הולכים איתו באופן אחר, או בדרך אחרת. כשיש דבר כזה, כשיש שמחה כזו, אז ראוי לעשות על זה הלל.

מזה: התורה היא דבר שאנשים חיים בו, מתים עבורו, ומוסרים את נפשם עבורו. הסיפורים הראשונים שאנחנו מוצאים שיש בהם מיתה על קידוש השם הם



מה קרה בחנוכה?

אנחנו התאהבנו

בקב"ה. אנחנו כבר

לא הולכים אחד ליד

השני, זה לעומת זה -

אלא אנחנו הולכים עם

הקב"ה באופן אחר,

אנחנו הולכים איתו

באופן אחר, או בדרך

אחרת. כשיש דבר כזה,

כשיש שמחה כזו, אז

ראוי לעשות על זה

הלל.



מהזמן הזה. אגב, הסיפור של חנה ושבעת בניה - לא בשם הזה - נמצא במקבים ג'. שם מופיעים הסיפורים הראשונים של יהודים שהולכים למות על קידוש השם. ואיזה יהודים? לא איש מסוים בולט,

"המלחמה על האש שלנו" ליקוט חנוכה

גבול למידה שאני מוכן לשלם ולהשקיע למענם. החגיגה בחנוכה, לעומת זאת, בנויה על ההנחה שיש דבר כזה שקוראים לו יהודי, ושהמהות היהודית היא מהות שאני לא יכול להתפשר עליה, ויותר מכך, שאני מוכרח להסכים שיש גם בתוכי מהות של יהודי.

("עם קשה עורף")



[ב] יום אחד, סבתי עליה השלום ראתה אותי מדליק נרות חנוכה. מצד אחד, היא שמחה; ומצד שני, היא אמרה: כמה שזה לא דומה לסבא הרש"ה, שהיה הסבא שלה, סבא הרש"ה לפני הדלקת נרות היה עומד ורוקד, והיה ממש עושה ריקדה גדולה ואחר כך היה מדליק נרות - ואתה מדליק נרות כמו איזה משהו כזה.. מברך ומדליק את הנר וזהו זה.

האמת שמן הראוי היה לרקוד לפני הדלקת נרות. זו באמת מצווה גדולה, ואם אני זוכה למצווה הזו - צריך לעמוד

[א] בחג החנוכה אנו חוגגים את ניצחון החשמונאים על היוונים, ועל היווניות שפשטה בקרב עם ישראל. בחג זה אנו נזכרים שוב, כל שנה ושנה, שמוכרחים אנו להמשיך ולהיאבק על הנקודה הזו, ובימינו בפרט, כאשר אנו עומדים שוב באותה נקודה מכרעת. חנוכה עומד על היתקלות של עם יהודי קשה-עורף ולא סבלן, עם עולם הדומה לעולם בו אנו חיים - עולם מודרני-סובלני. העולם ההלניסטי היה מאוד דומה לעולם שלנו; לשניהם אין ערכים גדולים וחשובים, ולכן גם אין התנגשות בין ערכים מנוגדים. אין מלחמה של יופי מול אמת, של המדע מול התורה, או של התקדמות טכנית מול הקפאת המציאות. היתה זו מלחמה הרבה יותר פשוטה, כמו המלחמה שלנו מול העולם כמו זה שאנו חיים בו.

תמציתו של העולם הסובב אותנו הוא שכל דבר ניתן למשא ולמתן, כל דבר ניתן למקח ולממכר ולפשרה, כל הדברים - מתחילת הדיברות עד סופם - הם ערכים יחסיים ולא חשובים. הדמיון של כל הערכים הללו זה לזה הוא, שיש



”שהנר ימשיך לדלוך”, שיחה בישיבת תקוע חנוכה תשע”ו)

ולרקוד ולשיר עד שתהא שלהבת עולה מאליה.

(שיחה בישיבת תקוע, א' סיוון תשס"ז)

[ד] הבעיה של היוונים עם היהודים לא היתה בזה של מישהו יש סדרה אחרת של אלים, שהרי היוונים הסתדרו טוב מאוד עם הצידונים, הפלשתים ועם שאר האומות הקטנות שהיו בכל רחבי האימפריה - מהודו עד סוריה, כל אומה עם האליל שלה. בכל מקום נעשו תמיד התאמות, והיוונים היו מוכנים להשתלב עם כל מה שיש שם. אבל הבעיה של היוונים היתה בכך, שהם נתקלו בדת שבמהותה היא בלתי סובלנית ובלתי מתפשרת. מה שהיווני דרש מהיהודי הוא להיות סובלני. אולם, העניין היהודי הוא במהותו בלתי סובלני. יש דברים שהיהודי לא רק אינו מאמין בהם, אלא שהוא כופר בעצם מהותם, ואינו יכול לחיות עמם בצוותא. במדרש מסופר על מרדכי היהודי - "למה נקרא שמו יהודי - מפני שכפר בעבודה זרה". נראה להסביר שמדרש זה בנוי על חילופי אותיות ה' וחי, וכוננתו היא שהגדרתו של יהודי היא ייחודי. ביהדות יש ייחודיות, כי היא שוללת מעצם הגדרתה כל אמונה אחרת. על הדבר הזה התחולל המאבק, מפני שזוהי מחלוקת שלעולם איננה יכולה להיגמר בפשרה כלשהי. בעייתו של היהודי היא בנקודה המהותית של

[ג] התשובה לשאלה "מאי חנוכה" קשורה לתפישת היסוד ביחס למשמעות ההיסטורית של מלחמת החשמונאים. מצב העניינים בתקופה שלפני מאורעות חנוכה העלה בחריפות גדולה את השאלה: כמה עוד ימשך הקיום היהודי? רוב היהודים התיוונו - הם לא נעשו יוונים - הם נעשו כמו כל העמים שהיו מסביב. היינו רק כפסע לפני שיקרה לקהל היהודים מה שקרה לפלשתים, לעמונים, ולמואבים - כולם התבוללו ונעשו בליל כזה של עמים שמפספטים ביוונית עממית. השאלה הייתה מה יקרה עם הקיום של עם ישראל. בזמן של החשמונאים, נראה היה שהלחץ התרבותי ימסמס גם את עם ישראל ומעם ישראל לא יישאר דבר. הנקודה של החשמונאים הייתה בהחלטה שלהם להיות החלק הקטן שלא מתמסס. החשמונאים היו הגרעין הקטן של האנשים שהרימו את הראש ואמרו: אנחנו לא רוצים! אנחנו רוצים להישאר מי שאנחנו. בסופו של דבר - אנחנו חיים עד ימינו אלה מכוח זה שהחשמונאים ניצחו, אילו היה קורה ההיפך - יתכן שלא היה נשאר שריד ופליט מכולנו.



תפיסת עולמו הייחודיות שלו, עיקשותו על נקודה אחת. בעניינים שבאמונה היהודי איננו יכול לעסוק במסחר של קח ותן, הוא איננו יכול לוותר על אחוזים, כמו שאין אדם יכול לוותר על אחוזים של חיים - או שהוא חי או שהוא מת.

(מתוך "עם קשה עורף")

נעשה את האור ברבים, ב'פרסומי ניסא'. מכיוון שהנרות מבטאים את הנקודה המהותית - הם רצו שיהיה שמן טהור, משום שזו הנקודה של חנוכה - שהנר יישאר לדלוק. את הנקודה היסודית הזו צריך לחזור ולומר לאחרים וגם לעצמינו.

("שהנר ימשיך לדלוק", שיחה בישיבת

תקוע חנוכה תשע"ו)

[ו] יש לשער כי ראשוני המתיוונים לא היו עבריינים בפרהסיא או עוכרי ישראל בפרהסיא, הם היו בסך הכל אנשים שהסובלנות היתה בשורש נפשם. הבעיה במתיוונים לא היתה בעובדה שהם "זנחו את ה' ואת משיחו", אלא בכך שקיבלו מלכתחילה סולם ערכים גמיש, שבו אמנם טרם ויתרו על דרך חייהם היהודית הנוכחית, אך היחס שלהם אליה הוא: "זוהי הדרך שבה אני הולך וכך נוח לי, אבל יש לה גבולות מסוימים". לדידם, היהדות היא עולם שאפשר לחיות בו, כל עוד הוא מתוחם בגבולות, שאותם כל אחד קובע לעצמו. אם ישנו משהו ביהדות העומד בניגוד להשקפת עולמו, בניגוד להיגיון העכשווי, או בניגוד לסובלנות - תידחה היהדות מפניו, ולא הוא מפניה.

אנשים מעין אלו, היו מכונים כיום 'הדתיים השפויים'. יש להם הרגלים מסוימים מבית אבא, שעליהם מוכנים לסלוח להם,

[ה] מצד ההלכה לא היה צריך את הנס, אפשר היה להשתמש בשמן טמא לכל הדעות, הנקודה של נס פך השמן הייתה שהם רצו לעשות מקדש טהור, הם רצו לחדש את הנקודה הטהורה וכשהם רצו להדליק נרות - הם רצו להדליק בקדושה, זה מה שהיה אכפת להם. למה החג נתקן דווקא על הדלקת נרות? כשמדליקים נרות ובפרט בהזמנים שהדליקו בחוץ בפרהסיא, חוגגים את מה שהיוונים לא הצליחו: הם לא הצליחו להשכיח את התורה, הם לא הצליחו לכבות את 'נר ישראל'. הביטוי 'נר ישראל' מביע את הנקודה הפנימית שעליה הכול נשען. על דוד המלך כתוב שלא נתנו לו להילחם משום שאמרו לו: אם אתה תיפול - יכבה 'נר ישראל', אם אתה תלך - לא ישאר לנו קיום. הדלקת הנרות היא שבביל להגיד: אנחנו מחזיקים, אנחנו ממשיכים, ואנחנו נחזיק ונמשיך הלאה,



אפשר לכבות אותו. בספרים כתוב שיש בחינת 'כתר' שבנפשות ישראל, והכתר שבנפשות ישראל לעולם לא יכול להיות רע, מפני שנפש ישראל קשורה בשורש בקב"ה. הפגמים יכולים להיות מהכתר ולמטה ועד למטה מטה. לפעמים צריך להגיד לאנשים בשפה כזו או כזו, שהאור הזה עוד נשאר בנשמה שלהם, שהנר הזה לעולם לא יכבה - אבל למה להם לחכות עד שיגיעו לפני מותם ויגידו "שמע ישראל"? הם יכולים גם להגיד אותו בחייהם, יכולים שהאור יפעל על החיים בפועל ממש.

אחד הצדיקים כתב: כתוב "כי איך אעילה אל אבי והנער איננו איתי" - כשאני הולך לעשות תשובה מה אני עושה עם שנות הנערות שלי? לפעמים מתברר ש"הנער איננו איתי" השנים הללו הלכו למקומות אחרים. אני שב אל אבי שבשמים אבל הנער הלך לאיבוד... צריך לשמור את הנער, צריך לשמור את האור והקדושה גם בזמן הזה.

למה חנוכה לא בטל לעולם? זה הרי לא חג מהתורה ואפילו לא מוזכר בתנ"ך כמו פורים, זה חג בלי שורש שכולו מדברי סופרים. העניין הוא שחנוכה זה החג הזה שבו הוכחנו, שעד כמה שאנחנו יכולים לדת מטה מטה - אנחנו לא יורדים עד הסוף. כשאנחנו מגיעים קרוב לסוף אנחנו שוב חוזרים ועולים. על הנס הזה קבעו אותו ועל הנקודה הזו אמרו שהחג

מפני שיודעים שהם לא מתכוונים אליהם ברצינות. כשרואים דתי שפוי אומרים: "לבי ולבך יודעים שהעניין לא רציני, אלא מה? אתה רוצה להזליק גרות חנוכה בשביל הילדים? בסדר גמור. אתה רוצה לעשות שבת בשביל הילדים? אבל שנינו יודעים שאין זה עיקר חייך. גרות חנוכה הם בסך הכל מנהג יפה מבית סבא, אבל הוא לא מעכב, ואם באחד הימים לא תזדמן הדלקת גרות - תסתפק באכילת סופגנייה". כולם יודעים שבסופו של דבר, היהודי הזה לא ילך עם יהדותו עד הסוף. עוד לפני שהחלו להיות מרשיעי ברית, המתיוונים עשו דבר הרבה יותר בסיסי - הם עזבו את העניין הייחודי הבלתי מתפשר שביהדות. עומד לו הכהן הגדול המשמש בקודש, שאיננו עוכר ישראל, אך הוא טוען שלא צריך להיות קנאי, לא צריך להיות פנאטי, ואפשר ללכת בדרך מתונה יותר. זו היתה ההתחלה. אחר-כך באו דתיים יותר שפויים, והשפיות הולכת ומתגברת עם הזמן, וכל זאת מבלי רצון להיות עוכרי ישראל.

(מתוך "עם קשה עורף")



[ז] אחרי הכול ולפני הכול - מאי חנוכה? על איזה נס קבעוהו? קבעוהו על הנס שהנר נשאר לדלוק, על כך שנשאר אור קדוש ועל זה שצריך לדאוג ולשמור על האור הקדוש. לאמיתו של דבר האור הקדוש הזה נמצא וקיים מצד עצמו ואי

סוג של חומה מסביבו, שלא יראו איך הוא מדליק את הנרות.

מה שאני רוצה להגיד: איך אני מדליק נרות בתוך בית כלא? איך אני מדליק נרות בכל מיני מקומות אחרים? איך אני עושה איזשהם דברים שיחזיקו מעמד? לא רק שמישהו יזכר שהוא יהודי, אלא שיהיה לו מספיק כוח להחזיק את זה כל יום. שנה אחרי שנה אחרי שנה, בלי שנראה שיש לזה קצה וסוף, באימפריה של מי יודע כמה שנים, שהולכת וגדלה, הולכת ומתפתחת, ולא רואים עליה שום סימנים של דעיכה. יהודי פשוט שיושב באיזה מקום, מקום אחר מקום, ועיר אחרי עיר. כמה אנשים היו? לא כל כך הרבה. אבל היו אנשים כאלה. יש נאומים של הרבי, שנשאר מאז, שבהם הוא משביע את האנשים האלו לחיות על קידוש ה'.

(התוועדות יב-יג תמוז תשע"ד)

[ט] במובן מסוים, כאשר אדם עושה מצווה - ברגע הזה הוא נעשה חלק מן הקדושה. מצווה היא הרי איננה איזשהו אובייקט שנמצא בחוץ; האובייקט שנמצא בחוץ יכול להיות תשמיש מצווה, אפילו תשמיש קדושה - אבל לא יותר מזה; הוא בעצמו איננו קדושה. כיצד נוצרת הקדושה? הקדושה נוצרת על

הזה לא יתבטל לעולם. עשו עבורנו כל מיני חגים אבל את חג החנוכה עשינו בעצמינו. יש חגים שאפשר להגיד: הקב"ה בקע את הים - לא אנחנו, הקב"ה הוציא אותנו ממצרים - לא אנחנו. בחנוכה אנחנו עשינו את זה, אנחנו החלטנו שאנחנו לא רוצים להתמסס, אנחנו החלטנו שאנחנו רוצים להיות יהודים, אנחנו החלטנו שלא ניכנע. על ההחלטה הזו אנחנו גחוגים, מדליקים נרות בימים ההם ובזמן הזה. שיהיה חנוכה שמח, ושנר החנוכה יבער שם בפנים.

(”שהנר ימשיך לדלוק”, שיחה בישיבת תקוע חנוכה תשע"ו)

[ח] אני זוכר שהיה יהודי זקן אחד שסיפר על חייו וחוויותיו בבית הסוהר הסובייטי. הוא הצליח להדליק שם נרות חנוכה, בתוך הבית סוהר, מה שהיה איסור גמור לגמרי. הוא סיפר על ההמצאות שהוא המציא: איך לעשות קנקנים? עלה בדעתו שאפשר להשתמש לזה בבצל, פותחים את הבצל בצורה נכונה - בתוך הבצל הרי יש קליפה אחת בתוך השנייה - מזה הוא עשה את הקנקנים. שמן עשו משיירים של קופסאות של סרדינים. פתילות, זה היה הכי פשוט, הוא הוציא מהמזרונים. כך הוא עשה את שמונת ימי החנוכה. כל האסירים שהיו בכלא עשו

נעשה חלק מן העניין הזה, הנפש עוברת מדרגת "טהורה" לבחינת "קדושה".

(מתוך ביאור לקוטי תורה ליום כיפור)



[י] על אור שבעת הימים נאמר שהוא יחזור אלינו רק לעתיד לבוא. עכשיו אנו חיים באור השמש או באור הירח - או, גרוע מזה, באור החשמל. אבל אור שבעת הימים הוא אור שונה, ועליו אמרו שאדם רואה בו מסוף העולם ועד סופו. הראייה הזו קיימת לא רק ביום הראשון, שעדיין אין בו עולם, אלא כל הזמן, משום שהאור הזה סובב סביב העולם.

ובאמת, מי אומר שהאור צריך להיגמר בגבולות האופק? מדוע שלא נראה גם מה שמעבר לאופק, מצדו השני של כדור הארץ? אור שבעת הימים הוא האור הראשוני שקיים עדיין ללא הגדרות - למעט הגדרה אחת: שהוא אור. מן ההגדרה הזו של האור כמהות ראשונית עולה שהאור הזה הוא אינסופי - ועדיין מוגבל; אבל הוא מוגבל רק בתוך תחום ההתייחסות שלו, ביחס שבין האור והחושך.

(מתוך "האור כבריאה ראשונה")



ידי יצירה של מעגל; והמעגל הזה הוא הקשר בין האדם והמצווה, בין שהיא מצווה עם חפץ או מצווה שאין לה חפץ. ברגע שנעשית מצווה, שכאילו מודלק אור בעולם - האור הזה איננו נובע רק מחלק מסוים, מן המצווה; האור הזה נובע לא פחות - מקיומו של האדם שעושה את המצווה. כמו שתיארו את הדברים הללו, בצורה קצת אחרת, על "נר מצוה ותורה אור"; ההגדרה של נר מצווה היא שהנר מורכב מכלי הקיבול, מן השמן, ומן הפתיל - כולם ביחד יוצרים את הנר הדולק. הנר הזה איננו משמעותי לא רק כאשר הפתילה חסרה - אלא גם כאשר אין לי כלי, או כאשר אין לי שמן - גם אז אין לי נר. באותו צד, כאשר הנפש מתחברת עם המצווה, ברגע של עשיית המצווה - היא נעשית קדושה.

יש סיפור שסיפרו על אחד הצדיקים: הביאו לו מה שנקרא "פדיונות", פתקים - גם של האנשים שבאו לבקר, וגם של האנשים שלא באו לשם. הוא לקח פתק אחד - וזרק אותו הצידה, ואמר: "מדוע הבאתם אליי דבר כזה? דבר מלוכלך כזה?". אחרי זמן הוא שוב עובר על הפתקים, והוא אומר: "הפתק הזה מאיר!" והוא הסביר: "כשראייתי את הפתק בפעם הראשונה - הוא ישב ושיחק קלפים. בפעם הזו - הוא הדליק נר חנוכה".

האיש שמדליק נר חנוכה - זה לא רק שיש נר חנוכה שבוער בבית - אלא הוא

(תפילת הלל)



[יב] "עלינו רק להדליק את הפנסים, להעלות את הפתילות, לישר את הנרות - ואז יזהיר האור מסביב. "נר ה' נשמת אדם" - זהו הנר שיכול להדליק את העולם, להאיר את האורות הקטנים שבכל דבר מתוכם, להעלות את אישם, וכשהאדם נגש אל הדבר, כשהוא מנסה לגלות בתוכו שביב של אור, לראות כיצד אפשר להפוך אותו למכשיר של התגלות ה' בעולם, לעשייתו למאור. וכאשר ודא מתקין את הדברים, כאשר הוא מדביק אותם אל להב נשמתו - מתחילים כל הדברים להאיר ולהזהיר, לקרוא ולזמר את התגלות האלוקים".

אריה הפסיק לרגע. היתה שתיקה מרוכזת. ואמר: "ולזה קוראים - לעשות מצווה. לזה קוראים לחפש את ה' בכל הדברים הקטנים - להדליק את אורו, לגלות את מציאותו בכל הדברים בעולם, וככל שהדברים הם קטנים ופעוטים יותר, כך תובעים הם יותר מאתנו שלא להשאירם בחושך, שלא להפקירם לאבדון - להאיר אף אותם מתוכם, לגלות גם בהם את הא-ל הגדול והנורא, האדיר והמפואר, עושה היפעה. ומה שאנו עושים בדבר אינו הרבה - אנו מתקינים את הנרות, אנו מתקינים משהו - את הדבר שיוכל לאחוז בו הלהב שבנשמותינו,

כאילו חסד בהן ממד מסויים של התפילה - צד הדו-שיח. שהרי בתפילת הבקשה, או בוידוי המחכה לכפרה, קיימת בו מצד מהותו גם הצפיה למענה. לאמור, תפילת הבקשה מיוסדת על ההתקשרות, ואלו ההלל והתהילה הם חד צדדיים, ואנושיים בלבד. בספרות החסידית נדונה בעיה זו באריכות, ומוסבר בה כי אף ההלל הוא צורה, שונה, מעודנת יותר של בקשה. כל ברכה נתפסת לא רק כדבר תודה אלא רב יותר מכן - כיצירת קשר, כסלילת נתיב המחבר את הבורא והנברא. כאשר האדם מוציא מאורע או דבר מגדר הסתמיות של דבר שארע ללא כוונה וללא תכלית, כאשר המברך רואה ומגלה את הקשר בין הא-ל והעולם, הרי בעצם ההכרה הזו הוא יוצר שינוי בעולם, במקום מציאות סתמית ללא פשר ושחר מתגלה באותה נקודת זמן המציאות העליונה. וכאשר האור העליון מתגלה נוצר על ידי כך קשר אמיץ וחזק יותר בין הא-ל ובין עולמו בכלל, ובינו ובין המתפלל בפרט.

ההלל הריהו משום כך מעשה של קדושה לעצמו - הוא מגלה את האור האלקי בתוך המציאות. ולא עוד אלא שדווקא צורת ההלל כוללת בתוכה את ההודעה ברבים, את ספור השבח לכל שומע, על מנת לשתף גם אותו באותה הכרה. ההלל הוא איפוא מצד האדם פריצת סדק קטן בתוך חשכת העולם שמתוכו בוקע אור, אבל הוא לעולם כולל בתוכו את הקשה למענה - להמשכו ולחזוקו של אותו אור.



היסטוריים, וכפי שהם מתרחשים, כך הם גוזזים מהזיכרון ההיסטורי. איבדנו מדינה לפחות פעמיים, ונדדנו ממקום למקום פעמים רבות, אבל ברור הוא שאם נאבד את ייחודו של העם - ולו פעם אחת - אין זה משנה יותר אם תהיה לנו טריטוריה או דגל, כי ללא עם - אין לנו דבר. בחנוכה, כאז כן היום, אנחנו נאבקים לא על עצמאותנו אלא על עצמיותנו. הידיעה שלפני יותר מאלפיים שנה השגנו ניצחון במלחמה היא יותר מאשר המשך קיומנו - איננו רק גזע משותף שממשיך לחיות, אלא מהות שלמה הקרויה "יהדות", שממשיכה לפעום בעולם. אותה מהות שלמה נשמרה דורות רבים, ומן האור עתיק הימים שלה צריך להעלות ולהדליק אור חדש.

(”עם קשה עורף”)

ואנו מקדישים אותו לה' - אנו עושים את המצווה, ואנו מגלים בתוך הדבר הפעוט הצדדי הזה את הקדוש ברוך הוא, שלו שייך הכל - שהוא המתגלה בכל, שהוא האור של כל המציאות כולה. וצריך רק - להקדיש את הדבר, לעשותו מצווה ואז מתגלה בו כל זה”.

החושך נעשה עתה מעובה יותר, שהעיניים התרגלו אל החושך אך לא הרבה. מישהו בחדר אמר: נו, צריך להדליק כבר את האור.

(מתוך הסיפור: ”שקיעת החמה”)



[ג] כזכר לניצחון היהדות על היווניות אנחנו חוגגים את חנוכה, כחגם של אותם אנשים שעדיין קנאים ליהדותם. למרות שהכול מקבלים את החנוכה באהבה, שהרי אין בו כמעט חובות ויש בו הרבה תענוגות, זהו חג שבמהותו הוא דתי. לולא היינו נלחמים, או אם היינו מפסידים במלחמה - היינו נשארים כמו אותם עממים: הפלשתים, העמונים והמואבים - אשר התבוללו עד כדי שזהותם האתנית נמחקה לגמרי, וכבר אינם בעולם כיום. המלחמה היתה על שמירת העצמיות היהודית, ולמזלנו, מטרתה זו עלתה בידיה לעת עתה.

”בימים הם בזמן הזה” - מלחמות, ניצחונות ומפלות הם מאורעות

"נר ה'" - האדם האור והאש במחשבת החסידות מתוך ראיון של הרב עם הרב ג'וזי אייזנ- ברג לחנוכה בטלוויזיה הצרפתית

האור

אחת התופעות הראשונות שבני אדם מבחינים בהן, מגיל צעיר, היא תופעת האור. יתכן שזהו הדבר הראשון שהתינוק מבחין בו עם לידתו. תופעת האור היא גם בעיית היסוד של הפיזיקה המודרנית: דבר שהוא נמצא וקיים, שהוא חלק מהותי מהחוויות האנושיות, ועם כל זאת אין לו ממשות.

מבחינה סימבולית, האור הוא הסמל הטבעי והפשט ביותר לקשר בין העולם הגשמי והעולם הרוחני, כמין מתווך בין עולמות אלו. מצד אחד הוא דבר גשמי וניתן למדידה, אולם הוא לא ניתן למישוש, כדבר רוחני. לכן בספרות בסימבוליקה משתמשים במושגי ה"אור והמאור" - מקור האור ותוצאות האור, כסמלים ראשוניים, הנתפשים באופן אינטואיטיבי. האור משמש אפוא כסמל, לא רק בגלל שאנשים אוהבים אותו, אלא משום שהוא נתפש כנקודת גבול בין שני עולמות.

הפיזיקה המודרנית רואה באור, ובעיקר במהירות האור, את הקבוע היחיד בתוך עולם יחסי: תפישה מרחיקת לכת הרואה באור לא תופעה מקרית, אלא קנה המידה לכל התופעות האחרות בעולם הגשמי. משום כך יש לאור מקום כה חשוב בסימבוליקה היהודית, ובדרך כלל - בהקשר חיובי.

האור מתקשר, גם אם לא ישירות, עם מושג הראייה, שגם הוא, מבחינה פיזיולוגית, חוש ראשוני של ההכרה. הדבר מתבטא ביחס כפול כלפי האור, המופיע גם בסימבוליקה: האור הוא הדבר, אולם הוא גם ההשתקפות, כלומר האור הוא הדרך שבה אנו רואים את הדברים, לא רק מפני שהם מוארים, אלא מכיון שמה שאנו רואים הוא בסופו של דבר סוג מסוים של אור. אם נמשיך את הדימוי נוכל לומר שמבחינת המציאות בטבע, כל מה שאנו רואים הוא לא הדברים עצמם, אלא האור החוזר מהם. מבחינה מסוימת

אין לנו ראייה אמיתית של דברים, אלא רק של האור היוצא מהם.

ביטוי ייחודי ובעל משקל במיסטיקה היהודית, ביחס לדברים עליונים, הוא "אור אין סוף". ההתייחסות איננה, ולא יכולה להיות, לאינסוף, אלא לאור אינסוף, אשר הוא, מצד אחד, שפיעה, ומצד שני - הדרך להתייחס למהויות אחרות. כך, יש דימויים של אור גם ביחס לתורה ולמצווה. נאמר (משלי ו, כג): "כי נר מצווה ותורה אור". המצווה היא כמו נר. היא דבר קונקרטי, עם יחס ישיר אל אדם פרטי, במקום מסוים ובמצב מסוים ומוגדר בחייו, וניתן להתייחס אליה באופן מוגדר - אני עושה, לא עושה, כמה עושה.

התורה לעומת זאת, נתפסת כאקזיסטנציה מהותית ולכן היא כמו אור: המדרש (חגיגה יב.) אומר, שכשנברא העולם היה האור הראשון כזה, שניתן היה לראות בו מסוף העולם ועד סופו. כאשר ראה הקב"ה שהאור רב מדי - הוא גנז אותו, ולכן יש לנו את אור השמש, את אור הירח, אולם לא אור בהיקף כזה המאיר את הכל. הבעל שם טוב הוסיף: שעתה, לאחר שנגזר אור זה, הוא נמצא בתוך התורה, ומי שיועד לראות בתורה, יכול לראות את האור המאיר את העולם מקצה לקצה

האש

היבט אחר, הקשור לחג החנוכה, הוא הסוגים השונים של אור. אור התורה הוא לפעמים יפה מאוד, אבל רחוק מאוד. אור המצווה, לעומתו, הוא אור של נר - אור קרוב שניתן להתייחס אליו, להזיז אותו, להאיר בו מקומות מסוימים, לבדוק בחורים ובסדקים, כמו שכתוב (משלי כ, כז): "נר ה' נשמת אדם חופש כל חדרי בטן". אור הנר הוא גם אור חם, אור בוער; והוא מכיל את המרכיב של האש, שהוא מושג רחב יותר מאור, שכן היא כוללת גם את החום, וגם את היכולת לשנות דברים באופן מהותי.

ביטוי לכך נמצא, החל מהכתוב "ה' אלוקיך אש אוכלה הוא" (דברים ט, ג) דרך התפישה שהמלאך נקרא אש, ועד אש המזבח. נר המצווה, שהוא אש קטנה, שקשורה במהותה לעניין של "ה' אלוקיך אש אוכלה", שכן אש הנר הקטן מקורה באש הגדולה. האור מסמל הסתכלות חיצונית על הדברים, ואילו את האש ניתן להעביר ממקום למקום, היא נאחזת בתוך הדברים, פועלת בתוכם ומשנה את מהותם. מהותו של "נר מצווה" היא אפוא בכך שהמצווה עושה טרנספורמציה של

המציאות בתהליך ה"בעירה" שלה.

השימוש בנר כסמל לחג החנוכה קשור למהותו של החג. החג הזה הוא זיכרון למלחמה הראשונה שפרצה סביב עניין דתי. מכאן והלאה התרחשו עוד הרבה מלחמות כאלו בהיסטוריה, אבל זהו המודל הראשון: זו היתה המלחמה על האש שלנו, שלא תכבה. ניסו לכבות אותה בצורות שונות, וחנוכה הוא הצהרה על כך שהאש שלנו מחזיקה מעמד, שיש נר, ואחר כך עוד נר, ואחר כך עוד נר, והם נוספים והולכים, שהאש הזו לא תכבה. זהו ה"נר מצוה" המיוחד לחנוכה, הוא נר, משום שחנוכה היא המלחמה על האש שלנו


נר ה' נשמת אדם

הנר הוא מבנה המורכב מכמה חלקים ביחד: הכלי, השמן - שהוא חומר הבעירה, הפתילה - שיוצרת את הקשר בין האש לשמן, והאש, שהיא התכלית והמטרה של כל המורכבות הזו.

הנר מסמל את המציאות, הכלי שבתוכו הכל מתרחש. הנר הוא כלי קיבול, שיכול להכיל שמן ודברים אחרים. גם הגוף שלנו הוא רק כלי, הוא ההוויה שלנו כבני אדם. הפתילה היא הנשמה המקשרת בין האש והשמן, ותפקידה של הנשמה הוא לבנות את מערכות ההעברה של הדברים בין העולמות. אני מדבר כאן על הנשמה לא רק כהוויה טהורה, טרנסצנדנטית, אלא כפי שהיא קיימת בתוך המציאות של האדם.

הנשמה בתוך האדם היא הפתילה, ההופכת את הנר לדבר בעל משמעות. שהרי הנר בלא פתילה אינו ולא כלום, וגם הפתילה בלא נר יכולה לבעור אולם לא באופן מועיל. לנר יש גם חומר דלק, דהיינו המצווה, המתנה שבאה מלמעלה שהיא השמן שניתן לתוך הכלי, וכשנדלקת האש, נוצרת נקודה אשר בה, דרך הפתילה ועל ידיה, השמן הופך לאש. הפתילה יוצרת את הטרנספורמציה של השמן לאש. חומר הדלק הוא אוצר של אנרגיה שאותה אנו רוצים לשחרר כאנרגיה טהורה, בתור אש. ואולם השמן אינו יכול לעבור תהליך זה ללא הפתילה. רק בעזרתה נוצר המעבר מהשמן לאש.

התורה היא צירוף של כך וכך מצוות עשה ולא תעשה, כך וכך נרות המצטרפים לאור אחד. בכמה ספרים, למשל ב"ספר חרדים", שנכתב בצפת בערך בתקופת



האר"י, יש חלוקה של המצוות לפי איברי הגוף, ולכל מצווה מיוחס איבר בגוף שצריך לקיימה. זהו הקשר העתיק של תר"ג מצוות, לרמ"ח איברים ושס"ה גידים, וההנחה היא שכל מצווה שייכת לחלק מסוים בתוך הווית האדם. האדם עשוי כולו, בפוטנציה, נרות נרות, ואנו רוצים שיהפוך למדורה של אש. לשם כך, כל מצווה מדליקה ומאירה חלק מסוים באדם, ומנרות אלו, קטנים וגדולים, נוצרת ומתעצבת הדמות האנושית, מפני שהמכלול של המצוות האלו, של הנרות האלו, הוא המכלול של דמות האדם. זוהי התמונה האידיאלית של האדם, שמציאותו היא רק מסכה שלה.

האדם הוא ככלי, שבו קבועים כך וכך נרות, ועליו להיות פלטפורמה להארה מסוימת. שכן מהו האדם? מצד אחד, מבחינה לשונית, אדם זהו היצור שנברא מהאדמה, וחכמים אף נתנו אקרוסטיכון "אפר, דם מרה". זהו צד אחד של האדם, המגדירו כהויה גופנית. מצד שני, אדם על דרך הכתוב "אדמה לעליון", כמו שמתואר בספר בראשית, האדם הוא הדומה לקדוש ברוך הוא, הוא נברא בצלם אלוקים, הוא כעין בבואה של בוראו.

ישנה תופעה באופטיקה שכשאור גדול עובר דרך סדק קטן, הוא יוצר מהצד השני בדיוק את אותה התמונה שישנה במקור של האור. אור עגול יוצר תמונה עגולה, וכו', זהו גם עקרון הפעולה של המצלמה. וכך גם בצמצום האור האלוקי, האור הזה העובר דרך העולם, ויש סדק קטן במציאות ובו משתקפת דמות - דמות האדם. זוהי דמות שכולה אור, אלא שבמציאות הממשית הדמות הזו היא רק כלי של אדמה, נר אחד של חומר. תפקידה של המצווה הוא להחזיר את הדמות המקורית, את הבבואה של הקב"ה אל תוך המציאות, וכך, על ידי הדלקת הנרות בכל הצדדים והפינות, נוצרת שוב דמות האדם - אך לא כיצור אדמה, לא כחלק מהעפר, אלא כהשתקפות של הקב"ה. מעשה המצוות הוא כדי לבנות את הדיוקן של מעלה בתוך המציאות של מטה.

"נר ה' נשמת אדם" - בקיום האנושי תפקיד האדם הוא להיות נר, להעלות אור, והוא אכן בנוי כנר שלם על כל חלקיו. החומר ממנו בוערת הנשמה הוא השמן. במובן סימבולי, מדברים על שלשה משקים יסודיים: המים - מקור הקיום, היין - מקור השמחה, והשמן - מקור האור. השמן הוא הנושא את האור, האור גנוז בתוכו. מבחינה מטאפיזית, השמן של הקיום שלנו הוא המצווה, שהיא, כמו השמן, דבר פיזי. רוב רובן של המצוות הם מעשים השייכים לעולם שלנו. המצווה היא מצד מסוים מזון, ומצד שני יש לה משמעות אחרת: צידוק למציאות האדם. האדם הוא

כלי קיבול, ולכלי קיבול יש צידוק רק כשהוא מכיל את השמן - המצווה. המצווה היא מתנה שהקב"ה נותן לאדם, דרכה הוא מעביר את רצונו, ואולי אף את עצמו.

במדרש רבה נאמר כי המצוות הן שליחים של הקב"ה, והשליח והשולח - חד המה. במובן זה, המצווה היא חלק של הקב"ה המופיע בתוך מציאות העולם בצורה של דבר גשמי. אין הקב"ה מתגלה בגלוי, אלא רק על ידי מעשה, פעולה, מבנה של צורות, ובתוך המבנה הזה של מעשים, תפקיד האדם הוא להחזיר את הדברים כמעט לצורתם המקורית, באמצעות הצירוף המיוחד של ההווה שלנו - הווה של גוף ונפש, אשר מאחר שיש לה גוף היא יכולה לקיים את המצוות, ומאחר שיש לה נפש, היא יכולה לתת משמעות למצווה. צירוף זה של גוף, נפש ומצווה יוצר את אור המצוות.

כל זמן ששני המרכיבים הללו של האדם, הגוף והנפש, נמצאים פחות או יותר בשלימות, יכול האדם להיות מכשיר לטרנספורמציה הזו ולא כפעולה חד פעמית, אלא כפעולה מתמשכת. בהגדרה מאוד כוללת, האדם נעשה מכשיר לשינוי דברים, שכן הוא בעל חופש בחירה, ומעצם הגדרתו הוא נע, במישור הפסיכו-פיזי, בין שני עולמות. בשל יכולתו של האדם לחיות בשני העולמות, ולנוע בשניהם, הוא הגורם היחיד בקוסמוס המחולל שינויים, בעוד שכל שאר האלמנטים קבועים בתוך מצבם. "להעלות את הנרות", להעלות אש, זה דבר הטבוע בעצם הגדרת האש. שלא כמו האור, המבנה היסודי של האש הוא אלמנט שכל הזמן מנסה לעלות מעלה מעלה. קיומה של האש הוא בכך שמצד אחד היא אוכלת, משנה, ומשמידה דברים, ומצד שני, היא מעלה אותם למהות אחרת

תפקיד האדם

מחד גיסא, האדם נוצר כדי לקיים מצוות. אבל מאידך גיסא, המצווה נוצרה כדי לשמש כלי בשביל האדם, לשמש את נשמת האדם. זוהי בעיה מהותית: מהי נקודת היסוד? האם נוצר האדם כדי להיות כלי לקדושה, או שמא יש יחס אחר בין הדברים? מתברר כי היחס הוא כפול. האדם בעולם הזה משמש מכשיר להחזרת המצוות למציאות אחרת. לרוב המצוות יש חומר, אשר ממנו עושים אותן: ציצית, תפילין, מזוזה - כל אלו דברים העשויים מחומרים של העולם הזה. "נר המצווה" אינו רק יוצר אור כללי, אלא הוא לוקח דברים מהמציאות החומרית, חלקים דוממים מהטבע, ועושה להם טרנספורמציה בתוך המציאות, באמצעות האדם המקיים אותן. לא רק שנוצרת מכך אש; האש איננה המטרה היחידה. תפקיד המצווה הוא לקחת את הדברים בתוך המציאות, ולעשות להם טרנספורמציה, לשנות את כיוונם: לקחת דבר שהוא סתם,

ולעשות ממנו דבר קדוש.

זהו בערך מה שעושה הפסיכואנליסט למטופל, הוא לוקח דבר, או חומר גולמי מתוך העולם, ואומר לו: שכחת מי אתה, אינך זוכר מה היה פעם. תפקיד האדם ביחס למצוה הוא, אם כן, לגשת אל החומר הדומם, או אל אדם אחר, או אל מציאות אחרת, ולנסות ולהזכיר לו מאין הוא בא, ובדרך זו להחזיר אותו. אנחנו פותרים את התסביכים של העולם בכך שאנו באים אל כל דבר ודבר ומגלים ואומרים לו: אתה לא מסתובב כאן סתם כך, ללא מטרה, בתור עץ, אבן, או בעל חיים: אתה שייך למשהו. במילים אחרות: התפקיד שלנו בכל התהליך הזה הוא לא רק לקיים את המצווה כמהות מטפיזית, אלא לקחת את העולם ולהפוך אותו לעולם אחר, בכך שאנו משנים את מהותו.

כבני אדם, עלינו להיות הכוח המניע בתוך המציאות. בתוך עולם שהוא במהותו סטטי, בעולם אשר המציאויות שבו מתנהלות לפי מערכות חוקים קבועות, אנו, בני האדם, מכניסים את האלמנט של החופש והדינמיות, ובכך משחררים את העולם. רק אנחנו אלה שמסוגלים לכך, רק לנו יש האפשרות לפעול, במובן מסוים, כנגד הדטרמיניזם של המציאות, כנגד הקו שיוורד מלמעלה למטה, נגד הדברים הנופלים כל הזמן. אנו, בני האדם, בכוח הווייתנו, יכולים להעלות את האש, לפעול נגד החוק ולהחזיר את כל הדברים בחזרה למקור.

מגע עם האלוקי

כל זה הוא חלק מהגדרת האדם כמכשיר, ככלי לקיום המצווה, ככלי לשינוי העולם. ואולם כאמור, יש גם התייחסות אחרת לשאלה זו של אדם-אלוקים-מצווה. ביטוי מקובל בספרות הקבלה הוא, שהנשמות נקראות "הבנים" של הקב"ה. הנשמה יורדת לגוף, והגוף חי בעולם כדי למלא שליחות. אולם ניתן גם להגדיר זאת אחרת: הנשמה לובשת גוף, והגוף פועל בתוך העולם כדי להגיע לדרגה גבוהה יותר במציאות שלו עצמו. השליחות אינה רק התפקיד שהוא מבצע: אפשר לומר שהנפש צריכה לעבור את המציאות של העולם כמעין תרגיל, או טקס חניכה. הנשמה צריכה להגיע לבגרות, לגדלות, והיא עוברת בתוך העולם כדי לגדול. המצוות והמעשים שהיא עושה, הקשיים שהיא עוברת בעולם, הם חלק מתהליך הגדילה של הנשמה. שהרי מה עיקר הבעיה של הנשמה? הבעיה היא שלעולם

קיים הפער, התהום האינסופית, בין הבורא לנברא, והקב"ה רוצה שהנשמות, הבנים שלו, יוכלו לבנות איתו קשר.

ואיך עושים את זה? אם להשתמש בדימוי העתיק, הרי ניתן לעשות זאת, רק באמצעות הסולם שה' עצמו בנה: "סיני" בגימטריה "סלם". הסולם הזה פועל לשני הכיוונים: מה שלמעלה, העולם העליון, יורד בו אל העולם התחתון, אבל גם העולם התחתון יכול להגיע באמצעותו אל העולם העליון. והיכן הוא הסולם הזה? זוהי האצבע שהקב"ה כביכול מושיט אלי מהצד השני, משם, כדי שאוכל לעבור לצד האחר.

המצווה, במובן זה, משמשת כלי שבעזרתו אני יכול להגיע אל הקב"ה. וכאן מתהפכות היוצרות. כאן האדם איננו הכלי החיצוני, וגם לא הפתילה: כאן האדם הוא תוכנו של הכלי, וגם הדימוי "נר ה' נשמת אדם" מתהפך, במובן זה שהמטרה הסופית עכשיו היא האדם: האדם הוא הלהבה של הקב"ה, לשם כך הוא צריך את הלבוש של המצוות, ואת השמן של התורה, כדי שיוכל להעלות ולהיות מה שהוא בעצמותו. "גן העדן", אינו מקום אחר, אלא פאזה אחרת של המציאות.

תמצית חיי העולם הבא הוא העונג של המגע הקרוב ביותר עם האלוקי. ואולם כדי לבנות מגע עם האלוקי צריך מעין שנאי, טרנספורמטור, שיחבר ביני ובין המוחלט. ה"שנאי" הזה הוא כל המצוות שהאדם מקיים במשך חייו. האור שאותו צובר האדם במשך חייו הופך, כפי שמתואר במדרשים ובזוהר, ל"חלוקא דרבנן", הבגד של החכמים. הבגד הזה שבו כל מצווה היא חוט אחד, והאדם צריך להשלים עצמו, להשלים המצוות, כדי שיוכל להיכנס אל הקב"ה עם כל הלבושים. דימוי מסוים לעניין הזה יכול להיות מישהו שצריך להיכנס לים, אבל הוא לא יכול להיכנס אל הים ערום מפני שהוא יטבע בתוך המים. צריך ללבוש בגד מתאים שבו ניתן לחיות כאדם ולהיות שקוע בתוך המים הגדולים, ומי שלא לבוש לא יכול להיכנס. לכן כתוב, שבעולם הבא הנשמות לובשות מצוות ואוכלות תורה. היחס בין הגוף והנשמה משתנה, ו"נר מצווה ותורה אור" הופכים להיות מכשירים בשביל "נר ה' נשמת אדם".

'שפע רב' גיליון חודשי מתורתו של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

'שפע רב' הוא גיליון חודשי מתורתו של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ. בגיליונות מאמרים, שיחות, קטעים, התוועדויות וסיפורים, שמטרתם לפתוח צוהר עבור מי שרוצה, אל הרב; לתורה שהוא לימד, לדרך שהוא סלל, לתביעות שהוא הציב ולחלומות שהוא חלם. הרב עדין לימד וחינך לדרך חיים יהודית שלימה. דרך של קדושה ושל חיים, דבקות ופתיחות, מחויבות עמוקה לעם היהודי, ומסירות אמיתית לקב"ה.

הרב מעולם לא הסתפק במה שפעל, וראה בכל עבודתו ומפעליו רק הקדמה לפעולות גדולות יותר שיש להוציא לפועל בדרך לתיקון השלם.

אנו מקווים שתוכלו למצוא ב'שפע רב' משהו מכל אלו. בתקווה שהדברים יכנסו למוח וללב, יאירו ויעוררו.

**ההפצה של הגיליון מתרחבת! ניתן להזמין כמות
עותקים לישיבות מדרשות בתי כנסת ומוסדות שונים
לפרטים: 058-482-5555**

**כמו כן, ניתן לפנות לבירור על נקודת החלוקה
הקרובה למקום מגוריהם - או לפתיחת נקודה חדשה.**

אהבתם את הגיליון? נשמח לעזרתכם בהמשך פרסומו והפצתו.

לתרומה עבור הגיליון



לקבלת גיליון
דיגיטלי חודשי



תקווה



תלמידי הרב שטיינזלץ

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

